

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PŘÍČINY A MOŽNOSTI PREVENCE
RADIKALIZACE ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL**

Autor práce: Robin Červeňák, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Robin Červeňák, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Příčiny a možnosti prevence radikalizace žáků základních škol

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Causes and Preventive Measures of Radicalization Among Elementary School Pupils

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2025

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem je formulovat doporučení pro prevenci radikalizace žáků základních škol na základě identifikace rizikových faktorů a zjištění získaných prostřednictvím kvalitativního šetření.

Vedlejším cílem je stanovit soubor faktorů a okolností, které mohou přispívat k včasnému rozpoznání rizikové radikalizace.

Student: Robin Červeňák, DiS.	7.12.2025 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.	7.12.2025 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	22.1.2026 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	27.1.2026 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	1.2.2026 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanu Kocíkovi, MBA, LL.M. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ČERVENĚŇÁK, R. *Příčiny a možnosti prevence radikalizace žáků základních škol: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026. 76 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Klíčová slova: radikalizace, bezpečnostní prevence, extremismus, žáci, základní škola, OSPOD, policie, kyberkriminalita

Bakalářská práce se zabývá problematikou radikalizace žáků základních škol, která v současném společenském kontextu představuje významné bezpečnostní a preventivní téma. Cílem práce je formulovat doporučení pro prevenci radikalizace žáků základních škol na základě identifikace rizikových faktorů a poznatků získaných prostřednictvím kvalitativního výzkumného šetření. Teoretická část práce je zaměřena na vymezení základních pojmů souvisejících s radikalizací, popis procesu radikalizace a specifika radikalizace žáků základních škol v českém prostředí, a to s využitím odborné literatury a relevantních strategických dokumentů. Praktická část vychází z kvalitativního výzkumu realizovaného formou polostrukturovaných rozhovorů s odborníky z praxe, konkrétně s učiteli základních škol, pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí a příslušníky Policie České republiky se zaměřením na oblast prevence. Na základě analýzy získaných dat jsou v závěru práce formulována doporučení a návrhy preventivních opatření směřujících k včasnému rozpoznání rizikové radikalizace u žáků základních škol.

ABSTRACT

ČERVENÁK, R. *Causes and Preventive Measures of Radicalization Among Elementary School Pupils: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2026. 76 pp. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Key words: radicalization, security prevention, extremism, pupils, elementary school, social and legal protection of children, police, cybercrime

This bachelor's thesis deals with the issue of radicalization among elementary school pupils, which represents a significant security and preventive challenge in the contemporary social context. The aim of the thesis is to formulate recommendations for the prevention of radicalization among elementary school pupils based on the identification of risk factors and findings obtained through qualitative research. The theoretical part of the thesis focuses on the definition of key concepts related to radicalization, the description of the radicalization process, and the specifics of the radicalization of children in the Czech context, drawing on relevant academic literature and strategic documents. The practical part is based on qualitative research conducted through semi-structured interviews with professionals from practice, specifically elementary school teachers, employees of the social and legal protection of children authorities, and members of the Police of the Czech Republic specializing in preventive activities. Based on the analysis of the collected data, the thesis concludes with recommendations and proposed preventive measures aimed at the early identification of risk radicalization among elementary school pupils.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Teoretická východiska radikalizace	12
2.1 Vymezení pojmu radikalizace.....	12
2.2 Vymezení pojmu extremismus.....	14
2.3 Vztah radikalizace a extremismu	16
2.4 Proces radikalizace.....	17
2.5 Příčiny radikalizace.....	18
2.6 Role rodiny v procesu radikalizace žáků základních škol	19
2.7 Škola jako rizikový i ochranný faktor.....	20
2.8 Online prostředí, sociální sítě a kyberprostor	21
2.9 Varovné signály radikalizace u dětí	23
3 Radikalizace žáků základních škol v českém prostředí	24
3.1 Projevy radikalizace u žáků základních škol	25
3.2 Psychologické aspekty radikalizace žáků základních škol	26
3.3 Politický extremismus v online prostředí ve vztahu k radikalizaci žáků ZŠ ..	27
3.4 Deradikalizace žáků základních škol	30
4 Metodika výzkumu.....	32
4.1 Výzkumný soubor	32
4.2 Metoda sběru dat.....	32
4.3 Průběh výzkumného šetření	33
4.4 Etické aspekty výzkumu	33
4.5 Analýza odborných studií jako doplňková výzkumná metoda	34
5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace	36
5.1 Vnímání radikalizace žáků základních škol respondenty	36
5.2 Rizikové faktory radikalizace identifikované respondenty.....	37
5.3 Varovné signály radikalizace u žáků základních škol.....	38

5.4	Role školy v prevenci radikalizace žáků základních škol.....	38
5.5	Role rodiny a orgánů sociálně-právní ochrany dětí v prevenci radikalizace ..	39
5.6	Online prostředí jako faktor radikalizace žáků základních škol	40
5.7	Porovnání poznatků z rozhovorů a analýzy odborných studií	41
6	Návrh preventivních opatření v oblasti radikalizace žáků základních škol	43
6.1	Faktory pro rozpoznání rizikové radikalizace u dětí.....	43
6.2	Preventivní opatření realizovaná ve školním prostředí	43
6.3	Preventivní opatření v rovině rodiny a spolupráce školy s rodiči.....	44
6.4	Preventivní opatření v online prostředí	45
6.5	Návrh systémových opatření a meziinstitucionální spolupráce	46
6.6	Souhrnný přehled vlastních návrhů preventivních opatření.....	46
	Závěr	48
	Seznam použitých zdrojů	50
	Seznam zkratk	52
	Seznam příloh.....	53
	Přílohy	54

Úvod

Radikalizace dětí je téma, které bylo ještě před několika lety vnímáno spíše jako bezpečnostní problém vzdálených zemí. Dnes už je zřejmé, že se dotýká i českých základních škol. Vlivem internetu a sociálních sítí se děti dnes setkávají s extremistickými názory výrazně dříve a snáze než v minulosti a často bez toho, aby měly nějaké nástroje, jak takový obsah kriticky vyhodnotit. Právě žáci základních škol jsou přitom zvláště zranitelní, protože se nachází v období, kdy se teprve formuje jejich identita, hodnoty a pohled na svět.

Škola přitom není jen místo, kde může radikalizace probíhat. Je to zároveň prostor, kde ji lze nejlépe zachytit a předejít jí. Učitelé, výchovní poradci nebo školní psychologové dítě vidí každý den a mohou si všimnout, že se něco mění, že dítě začíná mluvit jinak, obklopí se jinými lidmi, izoluje se nebo začne projevovat nenávisť či agresi. Kromě školy mají v prevenci důležitou roli i orgány sociálně-právní ochrany dětí a policie, které na věc nahlízejí jak z pohledu ochrany dítěte, tak z pohledu bezpečnosti společnosti.

Na radikalizaci dětí se nepodílí jen jeden faktor, ale celá řada okolností najednou, a to zejména rodinné zázemí, vztahy s vrstevníky, atmosféra ve škole i to, co dítě sleduje na internetu. Vegrichtová upozorňuje, že se jedná o víceúrovňový dynamický proces, během něž jedinec přijímá vyhraněné názory a postoje směřující k akceptaci, legitimizaci a realizaci na základě vyznávané ideologické doktríny nebo přesvědčení.¹ Klíčovou roli v tomto procesu hrají sociální sítě a online prostředí, kde se extremistický obsah šíří rychle a děti se s ním setkávají bez přítomnosti dospělého, který by jim pomohl s jeho vyhodnocením. Proto je důležitá nejen reakce na již vzniklé problémy, ale především prevence, rozvoj mediální gramotnosti, kritického myšlení a demokratických hodnot.

Tato bakalářská práce si klade za cíl lépe pochopit, proč k radikalizaci žáků základních škol dochází, a zmapovat možnosti, jak jí předcházet, a to pohledem odborníků z praxe. Jde o kvalitativní výzkum, jehož výsledky by mohly pomoci při tvorbě preventivních doporučení využitelných jak ve školním prostředí, tak při spolupráci škol s orgány sociálně-právní ochrany dětí nebo bezpečnostními složkami.

---

¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 35.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Tato práce se věnuje radikalizaci žáků základních škol, tedy tématu, které se v posledních letech dostává stále více do pozornosti nejen bezpečnostních odborníků, ale i pedagogů a sociálních pracovníků. Na radikalizaci dětí se podílí celá řada faktorů: psychologické nastavení dítěte, rodinné zázemí, vztahy ve třídě, ale i to, s čím se dítě setkává na internetu. Právě včasné rozpoznání varovných signálů je přitom klíčové, a to je také jeden z hlavních důvodů, proč se tomuto tématu věnuji.

Hlavním cílem práce je navrhnout doporučení pro prevenci radikalizace žáků základních škol. Vychází přitom z toho, jaké rizikové faktory se v praxi skutečně projevují, a to z pohledu lidí, kteří se s touto problematikou denně setkávají, tedy učitelů, pracovníků OSPOD a policistů specializujících se na prevenci kriminality.

Vedlejším cílem je pak sestavit přehled faktorů, které mohou napovědět, že se u konkrétního žáka začíná rozvíjet rizikové smýšlení. Takový přehled by mohl být praktickým pomocníkem pro pedagogy a další odborníky při každodenní práci s dětmi.

Z hlediska metodologie práce využívá kvalitativní přístup. Ten jsem zvolil záměrně. Přímý výzkum se samotnými žáky by byl z etických i praktických důvodů velmi obtížný, a navíc by neposkytl tak ucelený pohled jako výpovědi odborníků, kteří s dětmi pracují dlouhodobě. Kvalitativní metoda mi umožňuje jít do hloubky a zachytit nuance, které by kvantitativní dotazník snadno přehlédl.

Teoretická část práce čerpá z odborné literatury a vědeckých studií věnovaných extremismu, radikalizaci a bezpečnostní prevenci. Zaměřuji se zejména na vymezení klíčových pojmů a popis procesu radikalizace u dětí mladšího školního věku v českém prostředí. Využívám také relevantní dokumenty a zprávy Ministerstva vnitra ČR týkající se extremismu a předsudečné nenávisti.

Praktická část vychází z polostrukturovaných rozhovorů s vybranými respondenty, tedy s učiteli základních škol, příslušníky Policie ČR se zaměřením na prevenci kriminality a pracovníci Orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Polostrukturovaný rozhovor jsem zvolil proto, že umožňuje hlubší rozpracování témat, kde je to účelné, a zároveň zajišťuje, že se s každým respondentem proberou stejná klíčová témata.

Sebraná data jsem poté podrobil kvalitativní analýze, jejímž cílem bylo najít opakující se témata, rizikové faktory a preventivní mechanismy, které respondenti ve svých výpovědích zmiňovali. Výsledky pak slouží jako základ pro praktická doporučení a pro sestavení přehledu varovných signálů, jež by mohly pomoci při včasném zachycení rizikové radikalizace.

2 Teoretická východiska radikalizace

Radikalizace je složitý jev, který nelze vysvětlit jednou jedinou příčinou. V obecné rovině jde o proces, na němž se podílí celá řada individuálních, sociálních i společenských faktorů najednou, a jeho průběh se liší případ od případu v závislosti na věku, prostředí i aktuální životní situaci konkrétního člověka.

2.1 Vymezení pojmu radikalizace

„Radikalismus je používán pro označení postojů a názorů, které se vzdalují od centrálního demokratického konformního prostoru, ale ještě nedosáhly hranic extremismu, i když se nachází blízko této hranice. Radikalizaci chápeme jako šedou „zónu“ přechodu mezi demokratickým a extremistickým politickým spektrem názorů a postojů.“²

Vegrichtová vymezuje radikalizaci jako *„proces, kdy se jednotlivec pod vlivem určitého ideologického přesvědčení, náboženské doktríny či jiného světónázoru, začne přiklánět k akceptaci, podpoře či realizaci násilí s cílem dosáhnout společenské, politické či jiné změny společenského systému.“³* Radikalizace je tedy osobnostní, názorová a postojová transformace jedince, která je zpravidla velmi individuální a zahrnuje různé etapy. Ministerstvo vnitra ČR tuto definici rozšiřuje a konstatuje, že radikalizace představuje dynamický proces, při němž *„dochází k postupným změnám postojů směrem k postojům vyhraněným až extrémním, které vybočují z ústavních norem, vyznačují se silnými prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům.“⁴*

Radikalizace tedy není totéž co přijetí extremistické ideologie, jde o pomalejší a nenápadnější proměnu. Mění se to, jak člověk chápe svět kolem sebe. Složité problémy začne zjednodušovat, lidi začne rozdělovat na „my“ a „oni“ a ty druhé postupně vnímat

---

² DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5, s. 81.

³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Radikalizace dětí a dospívajících: obdiv k extrémnímu násilí jako bezpečnostní výzva současné společnosti*. Šance Dětem [online]. 20. 1. 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/radikalizace-deti-dospivajicich-obdiv-k-extremnimu-nasili-bezpecnostni-vyzva-soucasne-spolecnosti>

⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČR. Zpráva o extremismu na území České republiky za rok 2024 [online]. Praha: MV ČR, 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>

jako hrozbu. Smolík tuto dynamiku popisuje jako vytváření černobílého pohledu na svět, při němž se vytrácí schopnost rozlišovat nuance a přijímat odlišné perspektivy.⁵

U dětí a dospívajících má radikalizace svá specifika. Žáci základních škol většinou nejsou členy extremistických skupin a nevyjadřují otevřeně podporu radikálním ideologiím. Změny, které se u nich mohou projevit, jsou mnohem subtilnější. Taková změna se může projevit zvýšenou agresivitou, nenávistným vyjadřováním, častým probíráním polarizujících témat při rozhovorech nebo významně zvýšeným zájmem o obsah, který byl dříve ignorován. Právě tato nenápadnost raných projevů radikalizace dělá z jejího rozpoznání skutečnou výzvu pro pedagogy i další odborníky.

“Radikalizace byla vždy neodmyslitelnou komponentou náborových kampaní teroristických skupin a extremistických organizací. Nejde tedy o novum nebo o jev doposud neznámý. Zvýšená pozornost mu ovšem začala být věnována v souvislosti s masivním využíváním sociálních médií a internetu k propagandě a cílené efektivní rekrutaci.”⁶

Jedním z klíčových aspektů radikalizace je její propojení s identitou. Radikalizační prostředí umí velmi dobře nabídnout to, co děti hledají: pocit sounáležitosti, potřebu smyslu a uznání a jasné odpovědi na otázky „kdo jsem“ a „kam patřím“. Smolík uvádí, že v dětství a dospívání jsou tyto potřeby obzvláště silné a přirozeně nevyplněné a právě to dělá tuto věkovou skupinu zranitelnou vůči manipulativním vlivům zvenčí.⁷

Radikalizaci je proto třeba vnímat jako proces, ne jako náhlou událost. To má zásadní praktický dopad, kdy prevence musí začínat dříve, než se projeví viditelné extremistické chování. Zaměřit se na varovné signály a rizikové faktory v raných fázích je mnohem efektivnější než reagovat až na plně rozvinuté projevy.

Je nutno uvést, že radikalizace nepředstavuje homogenní jev. Podle charakteru ideálního cíle a ideologického základu lze rozlišit několik jejích forem. Ministerstvo vnitra ČR vymezuje radikalizaci jako dynamický proces změn postojů směrem k postojům vyhraněným až extrémním, přičemž tyto změny mohou mít ideologický,

---

⁵ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 88.

⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 34.

⁷ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 84.

politický, náboženský či environmentální charakter. Z hlediska převažující ideologie se v odborné literatuře nejběžněji rozlišují tyto hlavní formy radikalizace:

- **Politická radikalizace** zahrnuje pravicový a levicový extremismus. Pravicová forma je založena především na nacionální, rasové nebo etnické netolerantnosti a sympatiích s historickým fašismem nebo nacismem. Levicová forma je naopak motivována záští sociální a třídní, odkazuje na historický komunismus nebo anarchismus. Jak uvádí Ministerstvo vnitra ČR, politická radikalizace je v České republice nejčastějším typem, s nímž se bezpečnostní složky setkávají.
- **Náboženská radikalizace** vychází z extrémní interpretace náboženských textů a doktrín. V evropském kontextu je nejvíce diskutována v souvislosti s radikálním islamismem, nicméně týká se i dalších náboženství. Pro české prostředí je význam této formy omezený, avšak její online šíření je potřeba monitorovat i v kontextu základních škol, kde se děti s takovým obsahem mohou setkávat na sociálních sítích.
- **Hybridní radikalizace** představuje kombinaci více ideologických prvků, přičemž tyto prvky nemusí být vzájemně konzistentní. Tento typ je v současnosti stále častější právě v online prostředí, kde se různé extremistické narativy mísí a vzájemně posilují. Ministerstvo vnitra ČR přitom upozorňuje, že pokud je radikalizace cíleně podporována cizí mocí, je považována za hybridní hrozbu s mířící proti bezpečnostním zájmům státu. Právě tento typ je pro prevenci obtížně zachytitelný, protože nemá jednoznačný ideologický profil.⁸

Pro účely této práce je klíčové zejména rozlišení politické formy radikalizace (nejběžnější v českém prostředí) a hybridní formy (šířící se především online). Obě tyto formy se přitom mohou projevit i u žáků základních škol, a to právě prostřednictvím sociálních sítí a uzavřených online komunit, jak bude rozebráno v následujících kapitolách.

2.2 Vymezení pojmu extremismus

Extremismus lze vymezit jako soubor ideologií, postojů a aktivit, které výrazně odporují demokratickým hodnotám a principům právního státu. Extremistické ideologie

---

⁸ MINISTERSTVO VNITRA ČR. Zpráva o extremismu na území České republiky za rok 2024 [online]. Praha: MV ČR, 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>

odmítají pluralismus a toleranci, popírají základní lidská práva a násilí nebo jeho hrozba je v nich vnímána jako legitimní nástroj prosazování cílů.

Ministerstvo vnitra ČR k pojmu extremismu uvádí, že se jedná o „*vyhraněné postoje, které vybočují z ústavou garantovaných základních norem, vyznačují se silnými prvky netolerance a jejich zastáváním se jedinec či skupina dostane mimo politický mainstream demokratické společnosti.*“⁹ Ve světové politologické literatuře se přitom obvykle rozlišuje extremismus levicový a pravicový a dále náboženský či ekologický. Jak konstatuje Ministerstvo vnitra ČR, poslední dvě formy se v České republice vyskytují jen ojediněle, a proto je pozornost zaměřena především na pravicový a levicový extremismus.

*„Ve společenských vědách začal být extremismus postupně chápán jako souhrnný pojem, který označuje antidemokratické politické síly na okrajích pravo-levého politického spektra.“*¹⁰

Na rozdíl od radikalizace, která je procesem, lze extremismus chápat spíše jako stav, přesněji situaci, kdy jedinec nebo skupina již přijala vyhraněné ideologické postoje a jedná a chová se na jejich základě. Radikalizace tedy může, ale nemusí, k extremismu vést. Toto rozlišení je v práci s dětmi důležité, protože pomáhá neházet do jednoho pytle pouhé rizikové tendence a skutečné extremistické jednání.

Na základních školách se extremismus zpravidla neprojevuje jako organizované ideologické působení. Setkáváme se spíše s izolovanými výbuchy, které mají podobu verbálních útoků, nošení symbolů nebo sdílení závadného obsahu na sociálních sítích. Tyto projevy mohou být různě intenzivní a mnohdy nejsou výsledkem skutečného přesvědčení, ale spíše napodobování obsahu, na který dítě narazilo online, aniž by plně chápalo jeho kontext a závažnost.¹¹

Odborníci přitom varují před unáhlenou stigmatizací dětí na základě jednotlivých projevů. Provokativní nebo vyhraněné vyjádření ještě nemusí nutně hned znamenat extremismus. Může jít o testování hranic, skupinovou dynamiku nebo prostou

---

⁹ MINISTERSTVO VNITRA ČR. Zpráva o extremismu na území České republiky za rok 2024 [online]. Praha: MV ČR, 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>

¹⁰ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5, s. 17.

¹¹ CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Praha: Police History, 2018. ISBN 978-80-86477-63-8, s. 101.

nevědomost. Proto je potřeba každé chování dítěte posuzovat v kontextu jeho věku, vývojové fáze a dlouhodobějších vzorců chování.¹²

Pro tuto práci je extremismus chápán jako jeden z možných výsledků radikalizačního procesu, a ne jako jeho nevyhnutelný konec. Právě proto je důraz kladen spíše na prevenci, tedy na zásah v období, kdy jsou postoje dítěte ještě formovatelné a radikalizační tendence jsou vratné.

2.3 Vztah radikalizace a extremismu

Radikalizace a extremismus jsou pojmy příbuzné, ale nejsou zcela identické. Radikalizace je cesta, nebo přesněji dynamický proces změny. Extremismus je pak jeden z možných cílů, kam tato cesta může vést, ale zdaleka ne jediný. Ne každý, kdo prochází radikalizací, se stane extremistou. A naopak, u každého extremisty předcházela nějaká forma radikalizace.

Radikalizace může probíhat různou intenzitou a různými směry. U dospívajících někdy jde jen o přechodnou fázi spojenou s hledáním identity a bez vnějšího zásahu sama odezní. V jiných případech se ale postupně prohlubuje a ve vnitřním životě dítěte má narůstající roli. Klíčové je, jaké sociální vazby dítě obklopují, v jakém prostředí se pohybuje a zda má kolem sebe dospělé, kteří zaznamenají změny a dokážou adekvátně reagovat.¹³

U dětí je totiž tato dynamika obzvlášť citlivá. Děti a dospívající mohou přijímat radikální názory, aniž by plně rozuměly jejich důsledkům a internet celý proces může výrazně urychlovat. Zjednodušené a polarizující příběhy se šíří rychle a efektivně, a pokud dítě nemá kolem sebe nikoho, kdo by mu pomohl takový obsah kriticky vyhodnotit, mohou postupně přispívat k normalizaci extremistického myšlení.¹⁴

Rozlišování radikalizace a extremismu má přímý dopad na to, jak na ně reagovat. Extremismus zpravidla již vyžaduje zásah bezpečnostních složek. Radikalizace naopak volá po prevenci, výchově a práci s rizikovými faktory. A právě to je důvod, proč se tato

---

¹² VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 34.

¹³ MIOVSKÝ, Michal (ed.) et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2015. ISBN 978-80-87258-48-9, s. 61.

¹⁴ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 67.

práce zaměřuje na ranou fázi procesu, kdy je ještě prostor pro intervenci, která nepotřebuje žádná represivní opatření.¹⁵

Právě proto je v této práci kladen důraz na radikalizaci jako proces, který lze při vhodném přístupu zpomalit, přerušit nebo ideálně zcela zastavit. Tato premisa tvoří teoretický základ pro navazující kapitoly věnující se příčinám radikalizace, jejím projevům u žáků základních škol a možnostem prevence.

2.4 Proces radikalizace

Jak již bylo uvedeno, radikalizace není jednorázová událost. Spíše jde o postupný vývoj, který probíhá v několika fázích, přičemž u každého jedince může probíhat trochu jinak. Společné je ale jedno, vždy jde o výsledek souběhu vnitřních a vnějších vlivů, které se vzájemně prolínají a posilují.

Vegrichtová o procesu radikalizace uvádí, že průběh a doba trvání radikalizačního procesu může být různá. U některých dětí půjde o rapidní průběh, který dospěje do finální úrovně a skončí realizací násilného útoku. U jiných dětí půjde o pozvolný proces, který vůbec nemusí dospět ke krajnímu řešení, kdy taková osoba bude plnit úkolu podporovatele, rekrutátora nebo propagandisty.¹⁶

Ve druhé fázi dochází k přijímání výrazně zjednodušených interpretací reality. Radikální ideologie jsou v tomto ohledu zákeřně přitažlivé, nabízejí jednoduché odpovědi na složité otázky a jasně pojmenují viníka. Smolík upozorňuje, že právě tahle srozumitelnost a jasná struktura „my versus oni“ dělá extremistické narativy pro člověka v nejisté životní situaci psychologicky velmi lákavými. Pokud se děti cítí ohroženi, členství ve skupině nabízí útočiště a tím pro ně nabývá na významu.¹⁷ Zejména v kontextu dětství se navíc přidává přirozeně nestabilní hledání vlastní identity, a to vytváří kombinaci, která může být zvlášť riziková.

Zásadní roli v dnešním procesu radikalizace hraje internet. Online prostředí umožňuje šíření extremistického obsahu bez geografických bariér, vytváření uzavřených komunit a postupnou normalizaci radikálních názorů. Děti jsou vůči těmto vlivům zvlášť zranitelné, protože nemají dostatek kritického nadhledu a chybí jim zkušenosti, které by

¹⁵ CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Praha: Police History, 2018. ISBN 978-80-86477-63-8, s. 54.

¹⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 36.

¹⁷ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 107.

jim pomohly rozeznat manipulaci. Pokud k tomu nepřidáme dostatečnou mediální gramotnost a vedení od dospělých, internet se může stát katalyzátorem radikalizace.¹⁸

V závěrečné fázi může dojít k plnému přijetí extremistických postojů a k ochotě podílet se na protiprávním nebo násilném jednání. Vegrichtová ale zdůrazňuje, že k tomuto stadiu nemusí dojít a že cílená prevence může celý proces zpomalit, přerušit nebo zastavit¹⁹. Právě tato naděje je jedním ze základních pilířů, na nichž stojí celá tato práce.

2.5 Příčiny radikalizace

Na radikalizaci se nikdy nepodílí jen jedna příčina. Jde vždy o souhrn více faktorů, zpravidla individuálních vlastností dítěte a sociálního prostředí, v němž vyrůstá. Tyto faktory se navzájem ovlivňují a jejich kombinace může zranitelnost dítěte vůči radikalizačním vlivům zvyšovat nebo naopak snižovat.

Vegrichtová uvádí, že významnou příčinou radikalizace je pocit bezpráví (křivdy, nespravedlnosti), kterou pocítují různé skupiny lidí, tedy i děti základních škol, kdy tento jev přímo navazuje na určení viníka, který je odpovědný za dané příkoří.²⁰

Z individuálních faktorů hraje zásadní roli vývojová fáze, ve které se dítě nachází. Dětství a dospívání jsou přirozeně spojena s hledáním vlastního místa ve světě a s budováním hodnotového systému. Pokud dítě čelí nejistotě nebo dlouhodobé frustraci, může snáze sklouznout k jednoduchým a jasně strukturovaným výkladům reality, které mu odpovídají na otázky, na které nenachází odpovědi jinde. Jak upozorňuje Smolík, právě pocit nespravedlnosti nebo ohrožení může fungovat jako spouštěč radikalizačních tendencí a zvyšovat tak nebezpečí delikvence u dětí.²¹

Důležitou roli hraje zejména rodinné prostředí. Konfliktní vztahy, nedostatečná komunikace, chybějící hranice nebo naopak příliš autoritativní výchova mohou oslabovat ochranné mechanismy dítěte. Děti, které doma nemají prostor bezpečně sdílet své názory a emoce, si ho pak hledají jinde, například na internetu. Pokud se dítě pohybuje v

---

¹⁸ KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio, 2016. ISBN 978-80-87920-12-6, s. 74.

¹⁹ VEGRICHTOVÁ, Barbora et al. *Terorismus v České republice: Možnosti detekce rizikových osob*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3126-6, s. 68.

²⁰ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 39.

²¹ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 18.

kolektivu s vyhraněnými nebo nesnášenlivými postoji, což platí i pro online komunity, může tlak na konformitu a touha patřit do skupiny vést k přijímání těchto postojů za své.

„Jestliže se dítě dívá na nevhodný program v televizi, pravděpodobně zasáhnete a přijímač mu vypnete. S televizí se také dítě neschová pod peřinu v posteli. Ovšem s mobilním telefonem ano. Dítěti s přístupem k internetu teoreticky nic nebrání ve sledování zobrazovaných násilností ani v jejich šíření – třeba právě prostřednictvím mobilu nebo notebooku v dětském pokoji.“²²

Metodické doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v tomto ohledu zdůrazňuje, že příčiny rizikového chování u dětí je třeba včas identifikovat a prevence musí být systematickou součástí školního života, přičemž musí zahrnovat práci s online prostředím a vyžaduje zapojení všech pedagogů, nejen specializovaných metodiků prevence.²³

Zatímco Vegrichtová za příčinu radikalizace považuje zejména pocit bezprávi, tak Smolík k příčinám radikalizace uvádí, že *„vzhledem k tomu, že proces radikalizace probíhá u každé ho radikalizujícího se jedince odlišným způsobem a radikalizující se jedinci jsou motivováni nejrůznějšími motivy (ať již ideologickými, politickými, osobními, psychopatologickými, ekonomickými, či jejich kombinací), nelze jednoznačně obecné příčiny radikalizace určit.“²⁴*

Před vznikem radikalizačního podhoubí u dětí se však dá efektivně bránit, přičemž Eckertová a Dočekal považují za nejlepší obranu zdravé vrstevnické vztahy a v obecné rovině zájem rodičů o to, co dítě prožívá a jak tráví svůj volný čas.²⁵

2.6 Role rodiny v procesu radikalizace žáků základních škol

Rodina je prvním a nejdůležitějším prostředím, kde dítě získává hodnoty, postoje a způsob, jak se dívat na svět. A právě proto může rodina v procesu radikalizace hrát roli na obou stranách, tedy jako ochranný faktor, který dítě chrání, nebo jako rizikový faktor, který ho k radikalizaci přibližuje.

---

²² ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3819-9, s. 63.

²³ MŠMT. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování žáků ve školách a školských zařízeních*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012, s. 5-7.

²⁴ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s.110.

²⁵ ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3819-9, s. 75.

Rizikem je prostředí, kde se xenofobní, rasistické nebo extremistické názory považují za normální. Radikalizace přitom nemusí přijít z organizovaného extremistického hnutí. Může být prostě výsledkem toho, že dítě vyrůstá v prostředí, kde se určité skupiny lidí systematicky dehumanizují nebo označují za původce všech problémů.

Na druhé straně jsou stabilní rodinné vztahy jedním z nejsilnějších ochranných faktorů. Rodiče, kteří s dětmi otevřeně mluví i o kontroverzních tématech, sledují jejich online aktivity a nastavují přiměřené hranice, ti výrazně snižují riziko, že dítě přijme radikální postoje.

„Vliv rodiny a školských zařízení, respektive rodičů a pedagogů významným způsobem prostupují oblast detekce radikalizace, prevence, ale i následné deradikalizace. Stávající výzkumy potvrzují, že rodiče jsou často prvními osobami, které rozpoznaly první signály proměn osobnosti a chování svých potomků.“²⁶

Když rodina selže nebo nedokáže dítěti poskytnout potřebnou ochranu, přichází na řadu OSPOD. Právě orgány sociálně-právní ochrany dětí mohou včas zaznamenat ohrožení a zajistit podporu celé rodině. Spolupráce rodiny, školy a odborných institucí je přitom klíčová, protože žádná z nich to sama nezvládne.

2.7 Škola jako rizikový i ochranný faktor

Není překvapením, že škola je pro dítě skoro druhým domovem. Tráví tam velkou část dne a formují se tam nejen znalosti, ale i postoje a vztahy. V prevenci radikalizace proto hraje nezastupitelnou roli. Školní kolektiv může být místem, kde se dítě učí toleranci, kriticky přemýšlet a respektovat odlišnost, ale i místem s rizikovými faktory.

Mezi takové rizikové faktory školy patří zejména šikana, sociální izolace žáka nebo nedostatečná reakce pedagogů na problematické chování. Škola, která prevenci rizikového chování podceňuje, může neúmyslně vytvářet prostředí, kde se radikalizační tendence nepozorovaně prohlubují.

Naopak cílené preventivní programy, otevřený dialog ve třídě a rozvoj mediální a občanské gramotnosti mohou odolnost dětí vůči extremistickým ideologiím výrazně posilovat. Holas však upozorňuje na potřebu nejprve posílit vzdělávání pedagogických

---

²⁶ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 150.

pracovníků v oblasti prevence xenofobie, podpory antidemokratických hnutí a extremismu, a to, v případě velkého vytížení učitelstva, i v podobě tzv. Letní školy.²⁷

Nezastupitelnou roli v tomto hrají školní metodici prevence, výchovní poradci a školní psychologové. Jsou to právě oni, kdo jsou nejbližší dětem a mohou jako první zaregistrovat varovné signály a zahájit spolupráci s dalšími institucemi, pokud je to potřeba. Výzkumná část této práce dokládá klíčovou roli školních psychologů, jejichž přínos respondenti opakovaně vyzdvihují.

2.8 Online prostředí, sociální síť a kyberprostor

*Zhruba tři čtvrtiny lidí středního věku nemá představu o tom, kde a jak jejich děti tráví čas ve virtuálním prostředí, a ani se nesnaží je v této otázce vzdělávat.*²⁸

Internet a sociální síť změnily prostředí, ve kterém děti vyrůstají a tím i prostředí, ve kterém radikalizace může probíhat. Extremistický obsah, který by dříve byl pro dítě těžko dostupný, je dnes vzdálen jen pár kliknutí. V online prostoru se děti setkávají nejen s extremistickým obsahem, ale také s dezinformacemi a manipulativními technikami. Bez dostatečné mediální gramotnosti přijímají radikální výklady reality nekriticky prostě proto, že je neumí rozeznat.

Zvláštní riziko přináší algoritmické doporučování obsahu, které posiluje to, co si dítě přeje vidět, a tak postupně vytváří informační bubliny. Dítě může být měsíce konfrontováno s jednostranným výkladem světa, aniž by narazilo na alternativní pohled.

Vegrichtová k radikalizaci v kyberprostoru uvádí, že „*společným jmenovatelem zůstává, že v rámci tohoto působení se děti a dospívající seznamují s různými formami násilí, které je často v rámci diskusí normalizováno a legitimizováno. Děje se tak na rozmanitých platformách, zejména na mezi mladou generací oblíbených médiích, jako je: YouTube, Tik Tok, Facebook, Twitter, WhatsApp, Telegram, Signal a Instagram, nebo v chatové parakomunikaci během online počítačového hraní.*“²⁹

---

²⁷ HOLAS, Jakub. *Politický radikalismus a mládež*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. ISBN 978-80-7338-131-8, s. 136.

²⁸ HOLAS, Jakub, et al. *Bezpečí, kriminalita a prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. ISBN 978-80-7338-185-1, s. 41.

²⁹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Radikalizace dětí a dospívajících: obdiv k extrémnímu násilí jako bezpečnostní výzva současné společnosti*, Šance Dětem [online]. 20. 1. 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/radikalizace-deti-dospivajicich-obdiv-k-extremnimu-nasili-bezpecnostni-vyzva-soucasne-spolecnosti>

Zvlášť nebezpečné jsou uzavřené online komunity výše uvedených aplikací, které fungují na principu silné skupinové identity. Pro dítě, které hledá přijetí a pocit sounáležitosti, mohou být takové skupiny velmi přitažlivé. A právě ta touha někam patřit může být jedním z klíčových motivů, proč dítě nakonec přijme radikalizační narativy za své.³⁰

Online komunikace postupně normalizuje to, co by jinak bylo vnímáno jako nepřijatelné. Když dítě vidí, že extremistické názory sdílí spousta lidí v jeho online bublině, přestává je vnímat jako extrémní. Děti vystavené jednostrannému a emocionálně zabarvenému obsahu mají tendenci ho přijímat nekriticky, zvláště pokud jim nikdo nevysvětlil, jak takový obsah číst.

Situaci dále, jak již bylo uvedeno, komplikují samotné algoritmy platform, které doporučují stále extrémnější obsah, aby udržely pozornost uživatele. Výsledkem jsou informační bubliny, kde se posilují stávající postoje a alternativní pohledy pronikají jen obtížně. U dětí, jejichž hodnotový systém se teprve formuje, je to obzvlášť nebezpečné.

Eckertová hovoří v tomto směru o novém fenoménu mezi českými dětmi, které si násilná videa sdílí často právě v uzavřených on-line komunitách. *„Zvláštní kategorií se zde stalo napadání bezdomovců, fyzicky slabých, často opilých. Pořizování brutálních videozáznamů zde bývá zasvěcovacím rituálem pro přijetí do různých mladistvých skupin a gangů. Pachatelé mívají falešný pocit moci a příslušnosti k partě silných. Ačkoliv se to nezdá, odmítnout výzvu vrstevníků ke spoluúčasti „v akci“ vyžaduje od dítěte odvalu. Odmítne-li jednotlivec, nebude jedním z nich, nebude „členem tlupy“.* Proto se občas k nepravostem přidají i děti, od nichž byste to nečekali.“³¹

Eckertová dále uvádí, že prevence online radikalizace nestojí jen na technických opatřeních, přesněji říká, že zákazy počítačů, notebooků, tabletů či mobilů mají zpravidla jen krátkodobý účinek, protože dítě si cestu do online světa opět najde. Za klíčové považuje vzdělávat děti v mediální gramotnosti, učit je rozpoznávat manipulaci, ověřovat informace a přemýšlet o svých mediálních návycích.³² Na základě výše uvedeného je zřejmé, že online prostor nelze ve vztahu k dané problematice podceňovat. Je to místo, které aktivně formuje postoje a hodnoty dětí, a to zvláště v dnešní době, kdy jsou internet

---

³⁰ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 88.

³¹ ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3819-9, s. 67.

³² ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3819-9, s. 76.

a sociální sítě zcela samozřejmou součástí každodenního života dětí. Jejich vliv na radikalizaci musí být součástí každé promyšlené preventivní strategie zaměřené na žáky základních škol.

2.9 Varovné signály radikalizace u dětí

Umět rozpoznat varovné signály je základním předpokladem včasné prevence. Radikalizace u dětí nepřichází ze dne na den. Projevuje se postupně, subtilními změnami v chování, komunikaci a postojích. Smolík mezi typické varovné signály řadí zejména změnu přezdívky či jména v kyberprostoru, doprovázenou změnou vzhledu a stylu oblékání. Toto bývá často prvním viditelným indikátorem toho, že dítě prochází změnou. Dalšími signály jsou opatřování propagandistických materiálů, glorifikace násilí či mučednictví. Upozornit by měly i náhlé změny v sociálních vazbách, uzavírání se do sebe nebo zdatně zvýšená aktivita v online komunitách s radikálním obsahem.³³

Vegrichtová přitom upozorňuje, že jednotlivé projevy samy o sobě ještě radikalizaci neznamenaají, ale jejich kombinace by měla vést ke zvýšené pozornosti. Počínající radikalizaci totiž vnímá jako postupné „přeladění“ psychiky a osobnosti jedince, které uvolňuje záměrné vnější projevy.³⁴ Čím dříve se tyto signály zachytí, tím dříve lze začít s preventivními opatřeními a přivolat potřebné odborníky, přičemž opět platí, že klíčová je spolupráce.

Lze předpokládat, že varovné signály nejdříve zaznamená rodina, poté škola a až v případě neúspěchu laické deradikalizace ze strany rodičů (pohovor, vysvětlování, diskuze) a pedagoga či školního psychologa (odborný přístup), následuje OSPOD a jako krajní řešení i bezpečnostní složky. Všechny tyto instituce však musí být schopné komunikovat a koordinovat svůj postup, což je i nosnou myšlenkou celé této práce. Jen tak lze na identifikovaná rizika reagovat adekvátně a zejména včas.

---

³³ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 119–120.

³⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora et al. *Terorismus v České republice: Možnosti detekce rizikových osob*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-3126-6, s. 14.

3 Radikalizace žáků základních škol v českém prostředí

„Škola je místem, kde děti navazují první sociální kontakty a formují své názory na určité problémy a na společnost jako celek. Učitelé jsou často přetíženi povinnostmi, zodpovědností a očekáváním. Jejich úkolem není pouze naučit děti číst, psát a počítat, ale vychovat z nich slušné občany, naučit je respektovat demokratické principy. Radikalizace je proto často na posledním místě v seznamu toho, co učitelé mají s žáky řešit a o čem s nimi diskutovat.“³⁵

V českém prostředí se radikalizace žáků základních škol nejčastěji neprojevuje otevřeným příklonem k násilným extremistickým ideologiím. Typičtější jsou spíše projevy předsudečné nenávisti, zjednodušeného vidění světa a odmítání určitých sociálních skupin. U dětí základních škol jde zpravidla o rané fáze procesu projevující se například používáním extremistických symbolů, verbálními projevy nenávisti nebo zvýšenou náchylností k manipulativnímu obsahu na internetu, jak ostatně vyplynulo i z výsledků výzkumu této práce.

Důležitý rizikový faktor představuje rodinné prostředí a vrstevnické skupiny. Radikální postoje se mohou přenášet z generace na generaci, ne vždy vědomě, ale prostřednictvím hodnot, názorů a příběhů sdílených v rodině nebo komunitě. Tyto vlivy se pak mohou dále posilovat ve školním kolektivu, zejména pokud dítě hledá skupinu, kde by bylo přijato.³⁶

Škola v tomto kontextu hraje klíčovou roli, a to nejen jako místo, kde se rizikové projevy mohou zachytit, ale i jako prostor, kde lze pracovat na jejich prevenci. Projevy intolerance, sociální izolace nebo extrémních názorů lze v prostředí základní školy zaznamenat poměrně brzy, pokud jsou pedagogové dostatečně proškoleni a vědí, na co se zaměřit. Proto má školní prevence v tomto ohledu zcela nezastupitelnou roli.

Jedním z aspektů radikalizace žáků základních škol v českém prostředí je také otázka prevence a institucionální spolupráce. Odborné zdroje se shodují, že izolovaný přístup jednotlivých subjektů není v oblasti prevence rizikového chování dlouhodobě efektivní. Firstová a Zámek uvádějí, že úspěšná prevence kriminality, včetně prevence radikalizace, vyžaduje koordinovanou spolupráci mezi školami, orgány sociálně-právní

---

³⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 148.

³⁶ ŠTEFUNOVÁ, Michaela a Jaroslav ŠEJVL (eds.). *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-613-7, s. 19.

ochrany dětí a bezpečnostními složkami, přičemž důraz by měl být kladen především na včasnou identifikaci problémů a preventivní působení namísto pozdějších represivních zásahů.³⁷ Podle Chmelíka je právě nedostatečná komunikace mezi institucemi jedním z faktorů, které mohou vést k přehlížení raných varovných signálů extremismu u nezletilých osob.³⁸ Pro české prostředí je proto klíčové posilovat meziresortní spolupráci a systematicky podporovat preventivní programy zaměřené na školy, které představují zásadní prostor pro včasný zásah.

Specifika radikalizace v českém prostředí je tak nutné vnímat výhradně v kontextu výše popsaných projevů radikalizace u žáků základních škol a s ohledem na nedílnou součást této teoretické části, tedy možnosti deradikalizace. Právě propojení znalosti projevů, jejich příčin a možností deradikalizace tvoří základní rámec pro preventivní přístup, který je rozebrán v praktické části této práce.

3.1 Projevy radikalizace u žáků základních škol

Projevy radikalizace u žáků základních škol se liší od toho, co vidíme u starších adolescentů nebo dospělých. Ve věku základní školy se radikalizace neprojevuje jako organizované extremistické jednání, ale spíše jemnými změnami: děti jinak mluví, ostřeji polarizují, agresivněji reagují na ty, kdo jsou „jiní“. Jedním z typických projevů je pak používání nenávistného jazyka vůči určitým skupinám. Dítě může přebírat stereotypy a zjednodušující výroky, aniž by plně chápalo, co říká a nejčastěji to přebírá z online prostředí, kde se takové narativy šíří snadno a emocionálně rychle zapůsobí.

Varovným signálem může být i zvýšený zájem o extremisticky zabarvený obsah na sítích. Samotné sdílení radikálních symbolů nebo videí ještě neznamená plně rozvinutou radikalizaci, ale v kombinaci s dalšími projevy je to jasný signál, který by neměl zůstat bez povšimnutí.

Je ale potřeba zdůraznit, že každý projev je nutné posuzovat v kontextu. Ne každé provokativní vyjádření je příznakem radikalizace. Záleží na frekvenci, intenzitě a na tom, jak se kombinuje s dalšími faktory. U žáků ZŠ je potřeba vždy brát v potaz, na jaké vývojové úrovni se dítě nachází, přesto Vegrichtová pojmenovává orientační indikátory, které mají sloužit k nápomoci identifikace radikalizace u dětí:

---

³⁷ FIRŠTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Policejní akademie ČR, 2016. ISBN 978-80-7251-456-4, s. 49.

³⁸ CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Praha: Police History, 2018. ISBN 978-80-86477-63-8, s. 24.

- Výrazně argumentační vystupování.
- Odmítání naslouchat odlišným názorům.
- Neochota stýkat se s dětmi, které jsou odlišné.
- Distance od starých kamarádů.
- Změna vzhledu.
- Přerušování oblíbených zálib a her.
- Tajnosti, zdráhání hovořit o dennodenní rutině.
- Zjevná sympatie k extremistickým ideologiím a skupinám.³⁹

Autor práce, na základě vlastní sedmnáctileté policejní praxe, považuje náhlou změnu v chování a příklon k výrazně agresivnímu vystupování, doplněnou změnu vzhledu, za důležitou rovinu, která zejména u dětí, může ukazovat na již probíhající radikalizační proces.

Narůstající projevy radikalizace zaznamenal ve svém výzkumu Holas, který k danému tématu uvedl, že „za posledních patnáct let se rozhodně spokojenost se stavem společnosti nezvýšila. Stále hlubší deziluze se ukazuje ve výzkumech veřejného mínění na celé populaci i v tomto, zaostřeném na děti a teenagery. Razantně stoupl výrazně počet mladých, kteří považují společenskou situaci za hodnou zásadní změny. Podobným způsobem narostl i podíl zastánců radikálních (tedy jednoduchých a rychlých) řešení; k tomuto postoji se dnes hlásí již třetina mladých lidí.“⁴⁰

3.2 Psychologické aspekty radikalizace žáků základních škol

Radikalizace dětí a psychologický vývoj jsou neoddělitelně propojené. Žáci ZŠ se nacházejí ve vývojové fázi, kdy si teprve budují identitu, hodnotový systém a sociální role. Tato nedokončenost je přirozenou součástí dospívání, ale zároveň je dělá zranitelnějšími vůči manipulaci a extremistickým narativům.

Významným rizikovým faktorem je potřeba sounáležitosti a uznání. Děti, které se cítí sociálně vyloučené, nepochopené nebo dlouhodobě frustrované, mohou být náchylnější k přijetí radikálních myšlenek, které jim nabízejí jasnou identitu, pocit významu a přijetí skupinou. Smolík upozorňuje, že extremistické ideologie často cíleně pracují s emocemi, jako je pocit křivdy, nespravedlnosti či ohrožení, a dokážou tyto pocity účinně využít k náboru nových sympatizantů.⁴¹

³⁹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 151.

⁴⁰ HOLAS, Jakub. *Politický radikalismus a mládež*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. ISBN 978-80-7338-131-8, s. 141.

⁴¹ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 142–143.

Bartík v tomto ohledu nabízí zajímavé srovnání procesu radikalizace s negativním působením sekt, když říká, že obojí spojuje zpravidla působení v ohraničené sociální skupině, jejíž členové spolu sdílejí totožný ideologický koncept, utvrzují se v něm a prostřednictvím soustavné manipulace negativně ovlivňují své okolí, vůči kterému se však současně i vymezují.⁴²

Na psychologické rovině se radikalizace může projevovat i jinými způsoby než zvýšenou agresivitou nebo černobílým vnímáním světa, jak bylo uvedeno v předchozí kapitole. Vegrichtová uvádí, že na psychologické úrovni fungují jako metody radikalizace tzv. **push** a **pull** faktory. Push faktory na děti vytváří tlak a umocňují jejich radikalizaci. Jde především o touhu začlenit se, krizi identity, déletrvající frustraci, prožívání diskriminace, chronický a déletrvající stres, úzkostné či depresivní stavy plynoucí z významného pocitu bezprávi či potřebu zastat se a bojovat za domněle utlačované skupiny. Oproti tomu za pull faktory považuje události a jevy, které extremistické názory a skupiny dělají pro děti přitažlivější, např. dobrá organizace, vnitřní řád, sdílená symbolika a rituály, jasný program a myšlenky, dobrodružství, možnost najít přátele nebo ochránářské prostředí. Push i pull faktory přijetí extremistických idejí tedy umocňují.⁴³

3.3 Politický extremismus v online prostředí ve vztahu k radikalizaci žáků základních škol

Současné děti vyrůstají obklopeny počítači, notebooky, mobily, tablety a dalšími zařízeními. Dokonce se dá říct, že dnešní mladí se do světa digitálních technologií přímo narodili a že už nemají ponětí o tom, jak by vypadal život bez mobilního telefonu a internetu.⁴⁴

Témata digitálního prostředí úzce navazují na politický extremismus v jeho online podobě. U žáků základních škol pochopitelně nejde o plně rozvinutou ideologii, ale spíše o kontakt se zjednodušenými extremistickými narativy, symboly a vzorci myšlení, které postupně formují způsob, jak dítě vnímá svět.

---

⁴² BARTÍK, Pavel a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-2, s. 76.

⁴³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Radikalizace dětí a dospívajících: obdiv k extrémnímu násilí jako bezpečnostní výzva současné společnosti*, Šance Dětem [online]. 20. 1. 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/radikalizace-deti-dospivajicich-obdiv-k-extremnimu-nasili-bezpecnostni-vyzva-soucasne-spolecnosti>

⁴⁴ ŠEVČÍKOVÁ, Anna et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5010-9, s. 19.

Autor práce, jako otec žákyně prvního stupně základní školy, může konstatovat, že dnes mají chytrý telefon i děti ve druhé třídě a kdo mobil nevlastní, ten má doma alespoň tablet s připojením na internet. Online prostředí se tak může stát jedním z klíčových míst, kde radikalizační myšlení začíná. Pokud dítě vlastní přístroj s připojením k internetu, i kdyby s restriktivním rodičovským filtrem, což je opatření, které ne všichni rodiče implementují, dříve nebo později přijde s požadavkem na zřízení účtu na sociální síti. Je to proces nevyhnutelný, protože pokud má pár dětí, například ve čtvrté třídě, zřízený účet na sociální síti Facebook, ostatní naléhají na rodiče, že tam pochopitelně chtějí být taky. Nejde ani o trendovou věc, ale děti v tomto případě intenzivně vnímají hrozbu ze sociální izolace a vyloučení z kolektivu.

K tomuto tématu Eckertová s Doležalem uvádí: „*Bude-li vaše ratolest chtít založit účet na Facebooku třeba v devíti letech (např. s argumentem, že „všichni spolužáci tam jsou“), je lepší jej založit společně, než to dítě striktně zakázat. Zároveň probrat rizika, správně účet nastavit a společně jej kontrolovat. Jde sice o porušování pravidel, ale rodič v tomto případě nemá příliš na vybranou. Přes veškeré zákazy si dítě stejně účet může založit (z počítače kamaráda, veřejné knihovny, školy...) a pravděpodobně to udělá. Bez dohledu rodičů a jejich další asistence. Zkrátka bude své aktivity tajit.*“⁴⁵ Je zřejmé, že sociální sítě jsou i pro takto malé děti přirozenou součástí života, a to ačkoliv se na nich extremistický obsah nepochybně vyskytuje. Facebook sice disponuje vnitřním mechanismem k zabránění zobrazení závadového či škodlivého obsahu, ale filtr ne vždy funguje a zejména v krátkých videích může dětem zobrazovat extremistické „memy“. Schopnost dítěte kriticky posuzovat, co vidí, je přitom z vývojových důvodů stále omezená.

V tomto ohledu upozorňuje Vegrichová, že extremistický obsah se nešíří jen jako politické proklamace, ale zejména jde hlavně o „memy“, obrázky, symboly, zjednodušené narativy zaměřené proti konkrétním skupinám lidí. U dětí tak může docházet k postupnému posouvání hranic toho, co je přijatelné, a to, aniž by si to uvědomovaly. Klíčovou roli hrají platformy jako Tik Tok, které jsou postavené na krátkém, vizuálně atraktivním a emotivním obsahu.⁴⁶ Extremistická sdělení se v takovém formátu šíří rychle

---

⁴⁵ ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3819-9, s. 32.

⁴⁶ VEGRICHOVÁ, Barbora. *Radikalizace dětí a dospívajících: obdiv k extrémnímu násilí jako bezpečnostní výzva současné společnosti*, Šance Dětem [online]. 20. 1. 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/radikalizace-deti-dospivajicich-obdiv-k-extremnimu-nasili-bezpecnostni-vyzva-soucasne-spolecnosti>

a efektivně, protože zpravidla pracují s hudbou, symboly, humorem nebo provokací. Dítě přitom nemusí vůbec tušit, že sleduje radikalizační obsah.

Autor práce má zkušenost s nově vytvořeným zkušebním profilem na sociální síti Facebook, kdy za jeden den příležitostného sledování krátkých videí zaznamenal dva příspěvky s radikalizačním potenciálem. V prvním krátkém videu byl kontrast mezi současným Berlínem, což měla zastupovat scéna pochodu LGBTQ Berlin Pride, kde účastníci hulákali a někteří do kamery ukazovali obscénní gesta. Poté následoval střih a do skladby Sonne od kapely Rammstein nyní pochodovali, ve stejném místě jako byl předtím pochod Pride, němečtí vojáci Wehrmachtu, vzorně seřazení a disciplinovaní. Poselství videa by bylo jasné i dítěti. Pride = něco špatného a divného, oproti tomu nacistické Německo = pořádek a čistota. Druhé video bylo zřejmě vytvořeno umělou inteligencí, kdy zobrazovalo vysokého a statečného středověkého křížáka v přilbě, s červeným křížem na bílém šatu, jak mečem a štítem bojuje obklíčen menšími do černých šatů oblečenými bojovníky se zahnutými šavlemi, kterým nebylo vidět do obličeje, avšak rudě jim žhnuli oči. Křížák byl osamocený kladný hrdina, který se bránil přesile zjevně zlých nepřátel, kteří by byli jako jednotlivci slabí soupeři, ale v přesile vítězili. Dítě by tomu hodnému rytíři, jistě chtělo nějak pomoci. Obě „meme“ spojoval výrazný prvek propagandy pravicového extremismu.

Takovým způsobem působí politická propaganda i na žáky základních škol, kteří ačkoliv možná nerozumí zcela zobrazovanému poselství, přesto i pro ně je základní premisa dobro/zlo v krátkých videích snadno pochopitelná. Graficky atraktivní vizuál a dynamická hudba pak dokresluje dramatickosti a naléhavost. Smolík uvádí, že u dětí nejsou extremistické projevy prvoplánově politické, ale jsou propojené s emocemi, identitou a touhou někam patřit.⁴⁷

Zde je nutno zodpovědět, jak se dítě z radikalizačního videa např. na Facebooku dostane do uzavřené skupiny v aplikacích Telegram či Discord. Tímto mostem jsou komentáře či diskuze ke krátkým propagandistickým videím, kdy v komentářích jsou pozvánky s odkazem do těchto skupin. Tyto uzavřené skupiny by jinak nebylo možno v Telegramu ani Discordu vyhledat, ani do nich vstoupit jinak, jelikož vstup je podmíněn pozvánkou v podobě odkazu. Dítě, kterému algoritmus více a více podsouvá extremistická videa, si tyto pozvánky v komentářích časem nevyhnutelně najde. V těchto

---

⁴⁷ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 51 a 65.

skupinách je pak minimální sociální kontrola, extrémní názory se normalizují a skupinová identita se posiluje. Pro dítě, které tam patří, to může být zdroj pocitu výjimečnosti a přijetí a právě to dál prohlubuje riziko radikalizace.

Pro školy je boj proti politickému extremismu v online světě skutečnou výzvou. Pedagogové mají jen omezené možnosti sledovat, co se děje v digitálním prostoru dětí.⁴⁸ Opět se tedy vracíme k rozvoji mediální gramotnosti a kritického myšlení. Je nutno si přiznat, že každé dítě na sociální síti dřív nebo později narazí na radikalizační videa. Úkolem rodičů a pedagogů je připravit děti, že i takový obsah nabízí internet a vyzbrojit je znalostmi, které mohou zapůsobit jako významný obranný faktor. Česká školní inspekce ve své zprávě o hodnocení rizikového chování žáku v kapitole kyberšikany uvádí, že vzhledem k požadavkům na distanční výuku v době pandemie a na ni napojené podpory pro dovybavení domácnosti lze odhadovat, že se přístup k internetu žáky základních škol blíží stu procent.⁴⁹

Online politický extremismus tedy v kontextu žáků ZŠ nelze vnímat jako izolovaný ideologický problém. Je součástí širšího radikalizačního procesu, který se prolíná s psychologickými, sociálními a technologickými faktory. A to jen potvrzuje, jak moc potřebujeme komplexní přístup k prevenci, který bere vážně digitální svět dětí.⁵⁰

3.4 Deradikalizace žáků základních škol

Obecnou definici deradikalizace jedince, potažmo tedy i žáku základních škol, vhodně podává Vegrichťová, když uvádí, že „*deradikalizace je proces, kdy se jedinec stává méně radikálním. Tento proces zahrnuje stránku kognitivní i behaviorální. V behaviorální rovině je primární zastavit násilní akce. V oblasti poznávací je nezbytné znovu obnovit důvěru v systém a touhu stát se opět součástí společnosti.*“⁵¹

Danics a Tejchmanová upozorňují, že kromě deradikalizace existuje ještě proces tzv. vzdálení se, kdy k danému tématu uvádí, že „*zatímco první termín deradikalizace v sobě zahrnuje významné změny v idejích a postojích jednotlivců či celých sociálních*

---

⁴⁸ FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Policejní akademie ČR, 2016. ISBN 978-80-7251-456-4, s. 114.

⁴⁹ ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *Tematická zpráva: Hodnocení rizikového chování žáků základních a středních škol* [online]. Praha: ČŠI, 2023 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-%E2%80%93-Hodnoceni-rizikoveho-chovani-za>

⁵⁰ HOLAS, Jakub. *Politický radikalismus a mládež*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. ISBN 978-80-7338-131-8, s. 24.

⁵¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 155.

*skupin, tak druhý termín vzdálení se upozorňuje na změny v chování jednotlivců či celých sociálních skupin, tj. odmítnutí násilných prostředků při prosazování daných zájmů“.*⁵²

Smolík uvádí, že v zahraničí jsou k deradikalizaci využívány mimo jiné tzv. exit programy, které radikálům umožňují vystoupení z jejich izolovaných organizací, přičemž k tomu užívají poradenskou činnost, službu psychoterapie či cílený interkulturní dialog. Významným deradikalizačním prvkem pak bývá zprostředkování hlubokého, osobního rozhovoru s bývalým radikálem.⁵³

Děti se politickými tématy zpravidla hlouběji nezabývají, přičemž ani pravděpodobná příčina jejich radikalizace je k politickým tématům blíže nepřivádí. Vegrichtová k tématu deradikalizace dětí uvádí, že je obtížněji uchopitelné, než se může na první pohled zdát, protože proces deradikalizace dětí není vždy pravým opakem radikalizace. Podle Vegrichtové jde zejména o změnu myšlení a emočního naladění, přičemž tento proces je rozdělen do fází: odpoutání (od závadových postojů a myšlenek), reintegrace (s původními zájmy, rodiči, rodinnými vztahy) a rehabilitace (odsouzení extremismu, vystavění pevných ochranných faktorů).⁵⁴ Z výše uvedeného vyplývá, že deradikalizace vlastně znamená „léčení“ symptomů, které k radikalizaci žáka či žákyň vedly. Opět se dotýkáme tématu důležitosti rodiny a školy, jelikož v praxi jde spíše o vztahy a emoce, než o ideologické debaty.

---

⁵² DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5, s. 91.

⁵³ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 139.

⁵⁴ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4, s. 150.

4 Metodika výzkumu

Praktická část práce vychází z kvalitativního výzkumu zaměřeného na pohled odborníků, kteří se s radikalizací žáků základních škol setkávají ve svém každodenním pracovním životě. Kvalitativní přístup jsem zvolil záměrně, jelikož umožňuje zachytit nejen fakta, ale i nuance, zkušenosti a osobní pohled respondentů, které by dotazník jednoduše přehlédl.

4.1 Výzkumný soubor

Respondenti byli vybíráni záměrně na základě své odborné praxe a přímé zkušenosti s prací s dětmi nebo s prevencí rizikového chování. Jde tedy o tzv. záměrný výběr, typický pro kvalitativní výzkum.

Výzkumný soubor tvoří tři skupiny respondentů:

- učitelé základních škol,
- pracovnice orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD),
- příslušníci Policie České republiky se zaměřením na oblast prevence kriminality.

Právě toto složení výzkumného souboru mi umožnilo nahlédnout na problematiku z různých úhlů. Tři pedagogické respondentky působí ve třech základních školách v centru Ostravy, což výzkumu dává konkrétní teritoriální ukotvení a umožňuje sledovat specifika výzkumné lokality. Učitelé jsou v každodenním kontaktu se žáky a mohou jako první zachytit varovné signály. Zkušená pracovnice OSPOD zná dobře situaci v rodinách a fungování sociálního systému. Policisté pak přinášejí bezpečnostní a preventivní perspektivu, přičemž první policejní respondent působí přímo v obvodním oddělení Ostrava – střed, tedy v územním obvodu odpovídajícím zkoumaným školám, druhý pak působí v rámci celého Moravskoslezského kraje, mj. tedy i v centru města Ostravy. Respondenti zastupují organizace, které v teritoriálně vymezené oblasti pracovně působí. Pedagogické pracovnice jsou v denním kontaktu s dětmi a policisté realizují připravené preventivní programy pro žáky, přičemž každá z těchto skupin vidí jiný kus skládačky.⁵⁵

4.2 Metoda sběru dat

Data jsem sbíral prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Každý rozhovor vycházel z předem připravených tematických okruhů zaměřených na vnímání

---

⁵⁵ KUBIŠOVÁ, P. *Program prevence kriminality na základních školách*. Praha: Klinika adiktologie a 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2012. ISBN 978-80-7476-011-2, s. 7.

radikalizace, rizikové faktory, varovné signály a roli jednotlivých institucí v prevenci. Zároveň byl ale ponechán prostor pro volné navazování na to, co respondent sám považoval za důležité. Kompletní seznam otázek je v příloze práce.

Celkem se výzkumu zúčastnilo 6 respondentů: tři učitelé ZŠ, jeden pracovník OSPOD a dva příslušníci Policie ČR. Rozhovory trvaly průměrně přibližně 45 minut. Respondenti z řad pedagogů působí na třech základních školách v centru Ostravy, což umožňuje konkrétní teritoriální ukotvení výzkumného šetření.

Rozhovory byly vedeny podle předem připraveného okruhu tematických oblastí, mezi něž patřily zejména:

- vnímání radikalizace žáků základních škol a její projevy v praxi,
- identifikace rizikových faktorů a varovných signálů,
- role školy, rodiny a institucí v prevenci radikalizace,
- možnosti zlepšení preventivních opatření v českém prostředí.

Polostrukturovaný charakter rozhovorů umožnil respondentům vyjadřovat se otevřeně a rozvíjet jednotlivá témata podle vlastních zkušeností, což přispělo k větší hloubce získaných dat.

4.3 Průběh výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo v předem stanoveném časovém období a rozhovory byly realizovány individuálně. Respondenti byli před zahájením rozhovoru seznámeni s cílem výzkumu, způsobem využití získaných informací a zajištěním anonymity. Účast ve výzkumu byla dobrovolná a respondenti měli možnost kdykoliv rozhovor ukončit.

Rozhovory byly bezprostředně zaznamenávány do textové podoby za užití notebooku. Získaná data byla podrobena kvalitativní analýze, která se zaměřila na identifikaci opakujících se témat, shodných názorů i rozdílných pohledů jednotlivých skupin respondentů. Výzkum byl realizován v konkrétní lokalitě – centrum Ostravy, kde se nacházejí tři základní školy, jejichž pedagogičtí pracovníci se výzkumu zúčastnili.

4.4 Etické aspekty výzkumu

Při realizaci kvalitativního výzkumu zaměřeného na citlivou problematiku radikalizace žáků základních škol bylo nutné věnovat zvýšenou pozornost etickým aspektům výzkumného šetření. Ačkoli respondenty nebyly samotné děti, ale odborníci z

praxe, bylo nezbytné zajistit ochranu všech zúčastněných osob a citlivě nakládat se získanými informacemi.

Respondenti byli před zahájením rozhovorů seznámeni s cílem výzkumu, způsobem zpracování získaných dat a jejich využitím výhradně pro účely této bakalářské práce. Účast na výzkumu byla dobrovolná a respondenti měli možnost kdykoliv během rozhovoru svou účast ukončit. Součástí výzkumného postupu bylo rovněž zajištění anonymity respondentů a organizací, ve kterých působí, aby nebylo možné jejich identitu zpětně dohledat.

Zvláštní důraz byl kladen na to, aby zveřejněné výstupy neobsahovaly žádné informace, které by mohly vést k identifikaci konkrétních dětí nebo rodin. Výzkum byl veden v souladu s obecně uznávanými etickými principy sociálního výzkumu, zejména principem informovaného souhlasu, ochrany soukromí a minimalizace možného negativního dopadu výzkumu na zúčastněné osoby.

4.5 Analýza odborných studií jako doplňková výzkumná metoda

Vedle polostrukturovaných rozhovorů byla v rámci této bakalářské práce využita také analýza odborných studií jako doplňková výzkumná metoda. Cílem jejího zařazení bylo rozšířit a prohloubit poznatky získané z kvalitativního výzkumu a poskytnout širší kontext k problematice radikalizace žáků základních škol, zejména v oblasti rizikových faktorů, projevů radikalizace a možností prevence.

Analýza odborných studií byla zvolena s ohledem na skutečnost, že problematika radikalizace žáků základních škol je v odborné literatuře často zpracovávána na základě empirických výzkumů, bezpečnostních analýz a preventivních zpráv. Tyto zdroje poskytují systematizované poznatky, které je možné porovnat s názory a zkušenostmi respondentů z praxe. Kombinací rozhovorů a analýzy studií tak dochází k tzv. triangulaci dat, která zvyšuje validitu získaných zjištění.

Do analýzy byly zahrnuty vybrané odborné studie a výzkumné zprávy zaměřené na problematiku radikalizace žáků základních škol, rizikové chování v online prostředí a prevenci extremismu. Výběr studií byl proveden účelově s důrazem na jejich odbornou relevanci, aktuálnost a vztah k českému či evropskému kontextu. Analyzovány byly zejména studie, které se věnovaly příčinám radikalizace, popisu rizikových faktorů, varovným signálům a doporučením pro preventivní praxi.

Metodou zpracování odborných studií byla kvalitativní tematická analýza, jejímž cílem bylo identifikovat hlavní tematické okruhy a klíčové závěry vztahující se ke zkoumané problematice. Pozornost byla zaměřena především na shodu či rozdíly mezi poznatky vyplývajícími z odborných studií a výpověďmi respondentů získanými prostřednictvím rozhovorů. Výsledky této analýzy byly následně využity při interpretaci dat v praktické části práce a při formulaci návrhů preventivních opatření.

Analýza odborných studií byla chápána jako podpůrná metoda, nikoli jako hlavní výzkumný nástroj. Jejím cílem nebylo provádět systematickou obsahovou analýzu rozsáhlého množství dokumentů, ale cíleně doplnit kvalitativní výzkum o odborně podložené poznatky z relevantních studií. Tento přístup odpovídá zaměření bakalářské práce a umožňuje propojení teoretických východisek s praktickými zkušenostmi z terénu.

5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Tato kapitola je zaměřena na prezentaci a interpretaci výsledků kvalitativního výzkumného šetření, jehož cílem je analyzovat problematiku radikalizace žáků základních škol z perspektivy odborníků z praxe. Výzkum navazuje na teoretická východiska práce a usiluje o zachycení konkrétních zkušeností, názorů a postřehů respondentů, kteří se s problematikou rizikového chování dětí setkávají ve své profesní činnosti.

Praktická část vychází z polostrukturovaných rozhovorů realizovaných s učiteli základních škol, pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí a příslušníky Policie České republiky se zaměřením na oblast prevence. Zvolený kvalitativní přístup umožňuje hlubší porozumění zkoumanému jevu a zachycení souvislostí, které nelze kvantitativními metodami postihnout.

Výsledky výzkumného šetření jsou v následujících podkapitolách členěny tematicky podle jednotlivých okruhů, které vycházejí z cílů práce a teoretické části. Tento způsob členění umožňuje porovnání názorů jednotlivých skupin respondentů a jejich následnou interpretaci ve vztahu k odborným poznatkům uvedeným v teoretické části práce.

5.1 Vnímání radikalizace žáků základních škol respondenty

Všech šest respondentů se shodlo na tom, že radikalizace žáků základních škol je aktuálním problémem, ačkoli každý z nich na něj nahlíží optikou své profese. Oba policisté z oddělení prevence vidí jednoznačný nárůst rizikového chování, který dávají do přímé souvislosti s expanzí online prostředí. První policejní respondent, vrchní inspektor s více než dvaceti lety praxe, pozoruje obrat především po pandemii covidu-19. Od té doby, co i dříve obezřetní rodiče vlivem nedobrovolné izolace povolili dětem přístup k digitálním zařízením, jsou online světem dětí ovlivněni a podle jeho zkušenosti rovněž výrazně agresivnější. Druhý policejní respondent, bývalý učitel druhého stupně, radikalizaci jako aktuální téma vidí nikoli proto, že by školy byly plné extremistů, ale proto, že online prostředí umožňuje šíření vyhocených postojů i mezi velmi malé děti.

Všechny tři učitelky formulovaly své vnímání radikalizace více prostřednictvím každodenní třídní zkušenosti. První učitelka s třiceti lety praxe nespojuje radikalizaci nutně s ideologickým přesvědčením: dítě se zatvrdí, nechce slyšet nic jiného a má svoji pravdu, aniž by znalo jakoukoliv ideologii. Druhá učitelka s jedenácti lety praxe

zdůrazňuje psychologický rozměr: radikalizace začíná jako hledání jednoduchého vysvětlení světa a viníka vlastních problémů, přičemž tento proces dnes internet výrazně urychluje. Třetí učitelka, která působí na prvním stupni základní školy, popisuje radikalizaci jako proces, při němž dítě přijímá vyhraněné a nepřátelské postoje a odmítá jiný pohled, ačkoliv se s tímto jevem na prvním stupni dosud přímo nesetkala, přesto si je vědoma, že základy tohoto procesu mohou vznikat již u malých dětí. Pracovnice OSPOD pak vnímá radikalizaci spíše jako symptom hlubších potíží, zpravidla plynoucích ze závadového rodinného prostředí a otázku potřeby někam patřit, přičemž dítě si najde skupinu nebo názor, který mu dává pocit síly a jistoty, kterou v rodině postrádá.

Rozdílné jsou především důrazy respondentů: zatímco policisté akcentují online prostředí a bezpečnostní rizika, učitelky mluví o celkovém klimatu ve třídě a společnosti a pracovnice OSPOD upřednostňuje rodinné zázemí. Společný závěr však sdílejí všichni, tedy, že radikalizace není izolovaný jev, ale projevuje se na pozadí nezřídka několika vrstev problémů najednou.

5.2 Rizikové faktory radikalizace identifikované respondenty

Pokud jde o rizikové faktory, respondenti se shodli na několika klíčových oblastech, které se ve velké míře shodují s teoretickými poznatky popsány v předchozích kapitolách. Nejdůležitějším společným jmenovatelem byl pocit sociálního vyloučení a neschopnost někam patřit. Rodinné zázemí přitom hraje klíčovou roli: první učitelka zdůraznila, že děti bez hranic v rodině si tento deficit přenášejí do školy, a druhá učitelka dodala, že žáci zasažení rizikovými projevy jsou v její třídě nejčastěji z neúplných rodin nebo rodin, které se dětem dostatečně nevěnují.

Online prostředí a algoritmy sociálních sítí jsou výrazným tématem pro oba policejní respondenty. První popisuje konkrétní mechanismus: na Tik Tok se šíří tzv. „memečka“ zlehčující nebo oslavující násilí, v komentářích se pak objevují odkazy do uzavřených skupin na Telegramu, kde si děti extremistické názory vzájemně potvrzují. Druhý policejní respondent mluví o obsahové bublině, do které Tik Tok dokáže dítě rychle uzavřít. Pracovnice OSPOD naopak online prostředí příliš neakcentuje a považuje ho za nástroj, jehož vliv závisí především na rodinném zázemí dítěte.

Pracovnice OSPOD klade největší důraz na destabilizovanou rodinu jako prvotní rizikový faktor. Extrémní názory jsou podle ní spíše náplast na hlubší problémy. Děti vyrůstají v dlouhodobém konfliktu rodičů, bez jasných hranic nebo v ekonomickém

stresu. Tato zjištění jsou v souladu s odbornou literaturou, která zdůrazňuje souhrn psychosociálních faktorů jako klíčový předpoklad radikalizačních tendencí.

5.3 Varovné signály radikalizace u žáků základních škol

V oblasti varovných signálů respondenti popisují velmi podobné vzorce, i když každý z jiné perspektivy. Za nejranější signál jsou shodně označovány změny v komunikaci a chování. První policejní respondent popisuje typický průběh, kdy se dítě začne uzavírat, zhorší se mu prospěch, mění kamarády, je podrážděnější, používá ostrý slovník a přestane diskutovat, tedy má jednu pravdu. Druhý policejní respondent doplňuje, že prvním signálem bývá změna slovníku. Dítě začíná používat obraty jako „oni všichni..." nebo se demonstrativně vymezuje vůči ostatním.

Druhá učitelka si všímá zhoršení prospěchu, nárůstu absencí, uzavřenosti a demonstrativního chování. Dítě chce být jiné, obléká se jinak, mění přátele a silně touží někam patřit. Zajímavý paradox u současné generace žáků pojmenovává první učitelka, která říká, že děti dnes umí argumentovat, ale odmítají jiný názor a v případě prohry se hroučí. Tato kombinace zdánlivé jistoty a vnitřní křehkosti je pro dnešní problémové žáky příznačná.

Za jasné varovné signály, kdy je třeba jednat, označují shodně všichni respondenti konkrétní výhrůžky násilím a otevřený obdiv k pachatelům násilných činů. První policejní respondent uvádí příklady ze svého služebního obvodu, kdy za poslední rok řešili čtyři případy dětí, které vedly mezi kamarády řeči oslavující útoky na školách. Pracovnice OSPOD zdůrazňuje trochu jiný signál, přičemž pro ni je varující především hluboký pocit beznaděje a přesvědčení, že na názoru dítěte nezáleží nebo že jej nikdo neposlouchá. Tento pohled doplňuje bezpečnostní perspektivu policistů o psychosociální dimenzi, která může být z hlediska prevence právě tak důležitá.

5.4 Role školy v prevenci radikalizace žáků základních škol

Povinnost školy věnovat se prevenci rizikového chování vyplývá přímo ze školského zákona, který ukládá školám vytvářet bezpečné prostředí, podporovat sociální rozvoj žáků a zajišťovat podmínky pro jejich ochranu před sociálně patologickými jevy.⁵⁶

---

⁵⁶ ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Sbírka zákonů České republiky, 2004. §7, §31. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz>

Školu považují všichni respondenti za klíčového hráče v prevenci, ale shodují se také na jejích limitech. Oba policisté vidí v každodenním kontaktu učitelů s žáky zásadní výhodu. Změny v chování si pedagogové mohou všimnout jako jedni z prvních. Druhý policejní respondent, sám bývalý učitel, doplňuje, že škola může reagovat ještě předtím, než se postoje dítěte zpevní, a vytváří prostor pro rozvoj kritického myšlení a práci s třídní dynamikou.

Všechny tři učitelky přikládají škole velkou roli při nastavení pravidel a odhalování změn v chování. První učitelka upozorňuje, že bez podpory rodičů to nestačí. Pracovnice OSPOD přidává důležité varování, kdy říká, že škola je důležitá, ale nesmí suplovat rodinu. Pokud nahrazuje základní výchovné funkce, jde už o pozdní fázi, kdy prevence ztrácí na efektivitě. Pokud jde o preventivní programy, respondenti se shodují na tom, že fungují, ale jen pokud jsou dlouhodobé a systematické. Druhá učitelka upozorňuje na limit ze strany rodičů, kdy preventivní programy někdy nahrazují výchovu, která by měla probíhat doma, ale žádná beseda pevné hranice v rodině nenahradí. Třetí učitelka, která působí na prvním stupni, vnímá školní poradenské pracoviště jako klíčovou oporu a je ráda, že na škola takové funkční pracoviště existuje.

Za obecný strukturální problém označují respondenti nedostatek školních psychologů a přetlak administrativy na pedagogy. Tam, kde školní psycholog funguje, je situace výrazně lepší. První učitelka popisuje změnu, která se za léta praxe zřetelně projevila, a to, že dříve stačil pohovor s rodičem, dnes přijde rodič a často hledá chybu u učitele. Tato proměna role rodičů výrazně ztěžuje školní prevenci jako celek.

5.5 Role rodiny a orgánů sociálně-právní ochrany dětí v prevenci radikalizace

Rodina je všemi respondenty hodnocena jako klíčový faktor – ochranný i rizikový zároveň. Pokud rodič s dítětem komunikuje a zajímá se o to, co dělá na internetu, je to nejlepší prevence. Druhý policejní respondent potvrzuje, že stabilní a podpůrné rodinné prostředí výrazně snižuje riziko vyhraněných postojů. První učitelka popisuje změnu, kterou za třicet let praxe považuje za klíčovou. Rodiče dříve byli pro dítě i učitele autoritou, dnes mnozí děti přikyvují, pěstují s dětmi spíše kamarádský vztah a autoritu pedagoga zpochybňují.

Pracovnice OSPOD přináší odlišný obraz spolupráce s rodinami, která bývá složitá ne kvůli aroganci, ale kvůli strachu. Rodiče se obávají systému, někdy mají strach, že jim dítě někdo vezme. Toto zjištění je důležité pro nastavení preventivní komunikace,

protože zapojení rodičů vyžaduje budování důvěry, nikoli jen přenos informací. Pracovnice zároveň upozorňuje, že mnozí emočně nestabilní rodiče sami potřebují odbornou pomoc, a rodič, který by sám potřeboval terapeuta, jen těžko vychová emočně vyspělého jedince.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) má podle zákona č. 359/1999 Sb. povinnost chránit dítě před všemi formami sociálního ohrožení, což zahrnuje také rizika vycházející z radikalizačních tendencí v rodině či v online prostředí.⁵⁷

Co se týče zapojení OSPOD, respondenti se shodují, že je vhodné tehdy, když rodina nespolupracuje nebo když jde o závažné ohrožení dítěte. První učitelka zmiňuje, že počet podnětů zasílaných školou na OSPOD v posledních letech roste, a to co dříve bývalo výjimečné, se stává běžnějším. Pracovnice OSPOD klade důraz na to, že prioritou její organizace není sankce, ale stabilizace rodiny a hledání řešení v nejlepším zájmu dítěte.

5.6 Online prostředí jako faktor radikalizace žáků základních škol

Online prostředí je všemi respondenty vnímáno jako významný faktor, liší se ale míra, jakou mu přikládají. Pro oba policisty jde o klíčový prvek. První policejní respondent popisuje konkrétní případ, kdy dítě bylo aktivní v uzavřené skupině šířící nenávist a postupně tyto postoje přenášelo do školy. Upozorňuje také na záludnost formy. Tzv. „meme“ na Tik Toku vypadají jako vtip, ale opakovaný vtip časem normalizuje i extrém. Druhý policejní respondent řešil situace, kdy dítě pod vlivem online skupiny převzalo vyhraněné názory a začalo je aktivně propagovat ve třídě.

První učitelka přiznává, že online svět příliš nesleduje, ale vnímá jeho praktické důsledky. Konflikty započaté v online světě se přenášejí do školy a fyzické rvačky jsou dnes výrazně četnější než dříve. Zajímavé je, že agresivnější jsou stále více dívky, zatímco dříve se prali zejména chlapci. Druhá učitelka uvádí případ žáka, který převzal fráze z uzavřeného internetového fóra a začal je používat ve třídě a negativně tím zasáhl celý kolektiv a několik dětí se cítilo ohroženo. Klíčové bylo brzy zasáhnout a pracovat s celou třídou, nikoliv jen s jednotlivcem.

Pracovnice OSPOD jako jediná respondentka přistupuje k roli internetu zdrženlivěji, když říká, že online prostředí je nástroj, jehož vliv závisí na rodinném

---

⁵⁷ ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Sbírnka zákonů České republiky, 1999. §8. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz>

zázemi dítěte. Dítě vedené rodiči ke smysluplným aktivitám je vůči rizikovému online obsahu výrazně odolnější – buď na něj nemá čas, nebo ho prostě nezajímá, protože má cíl a smysl jinde. Tato perspektiva doplňuje policejní náhled a ukazuje, že online prevence není jen technická otázka, ale v první řadě vztahová.

5.7 Porovnání poznatků z rozhovorů a analýzy odborných studií

Výpovědi všech šesti respondentů jsou ve velké míře v souladu se závěry odborné literatury použité v teoretické části práce. Radikalizace je ve všech případech vnímána jako postupný proces, nikoli náhlý ideologický zvrat. Toto pojetí odpovídá modelům popsaným u Vegrichtové a Smolíka, kteří zdůrazňují, že radikalizace probíhá ve fázích a je výsledkem souběhu individuálních a sociálních faktorů. Respondenti z praxe přitom tyto teoretické modely živě ilustrují konkrétními příklady a zkušenostmi, které by v odborné literatuře obtížně našli.^{58 59}

Znatelná shoda je také v hodnocení role rodiny a školy jako klíčových prostředí, která mohou radikalizaci bránit i urychlovat. Odborné studie pracují s pojmem ochranných a rizikových faktorů – respondenti totéž pojmenovávají intuitivně a z vlastní zkušenosti. Online prostředí je v obou případech chápáno jako akcelerátor, nikoliv jako prvotní příčina. Tento pohled je v souladu také s poznatkem Završníka o kybergroomingu a roli uzavřených online komunit v procesech normalizace extremistického obsahu.⁶⁰

Určité rozdíly se ukázaly v důrazu a perspektivě. Policisté akcentují bezpečnostní dimenzi a konkrétní platformy, učitelky vidí problém především skrze vztahy ve třídě a dynamiku s rodiči, pracovnice OSPOD klade důraz na rodinné zázemí a psychosociální stav dítěte. Tyto různé perspektivy se však navzájem doplňují a dohromady tvoří ucelenější obraz než jakýkoli jediný pohled. Právě tato triangulace, tedy polostrukturované rozhovory s různými profesními skupinami, umožňuje zachytit širší problematiku, která se v praxi odehrává napříč institucemi.

Jedním z nejvýraznějších společných závěrů všech respondentů i odborné literatury je potřeba soustavnosti a meziinstitucionální spolupráce. Radikalizace není problém jedné instituce a její prevence nevzejde z jedné aktivity. Pracovnice OSPOD to

---

⁵⁸ VEGRICHTOVÁ, Barbora et al. *Terorismus v České republice: Možnosti detekce rizikových osob*. Praha: Grada, 2022. 275 s. ISBN 978-80-271-3126-6, s. 14.

⁵⁹ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1, s. 89-90.

⁶⁰ ZAVRŠNÍK, Aleš. *Kyberkriminalita*. Praha: Leges, 2019. 320 s. ISBN 978-80-7502-348-3, s. 117.

shrnuje přímočaře: společnost má tendenci řešit projevy, ale méně už příčiny. Tento poznatek tvoří přímý most ke kapitole 5, která navrhuje konkrétní preventivní opatření vycházející z těchto zjištění.

6 Návrh preventivních opatření v oblasti radikalizace žáků základních škol

Tato kapitola formuluje doporučení pro prevenci radikalizace žáků základních škol. Vychází ze dvou zdrojů, a to z poznatků získaných polostrukturovanými rozhovory se šesti respondenty (dva policisté z oddělení prevence, tři učitelky základních škol v centru Ostravy a pracovnice OSPOD) a z teoretických východisek shrnutých v kapitole 2. Doporučení nejsou formulována jako ideální model, ale jako realistická opatření reagující na to, co respondenti z praxe označují za skutečné problémy.

6.1 Faktory pro rozpoznání rizikové radikalizace u dětí

Základním předpokladem prevence je schopnost včas rozpoznat, že s dítětem není něco v pořádku. Z rozhovorů vyplývá, že první signály nebývají explicitně ideologické – dítě nezačne najednou propagovat extremismus. Změny jsou subtilnější. Respondenti opakovaně zmiňují uzavírání se do sebe, propad prospěchu, změnu okruhu přátel, ostrý nebo vyhraněný slovník, a především ztrátu schopnosti diskutovat. Dítě přestane být schopné přijmout jiný pohled – má jednu pravdu.

Pracovnice OSPOD přidala důležitý doplněk. Někdy není prvním signálem agrese, ale beznaděj. Dítě, které přestane věřit, že na něm záleží, je podle její zkušenosti výrazně zranitelnější vůči skupinám nabízejícím pocit síly a přijetí. Tento psychosociální rozměr je třeba zohlednit i v nastavení preventivní pozornosti – nestačí sledovat jen projevy navenek.

Klíčový závěr ze všech rozhovorů je, že jednotlivé projevy je třeba vždy posuzovat v kontextu. Ostrý slovník sám o sobě nic neznamená. Teprve kombinace více signálů v delším časovém úseku – uzavřenost, změna přátel, vyhraněné výrazy, obdiv k násilí, to již představuje důvod k aktivnímu zájmu. Za jasnou červenou čáru pak všichni respondenti shodně označili konkrétní výhrůžky násilím a otevřený obdiv k pachatelům útoků. Tam je třeba situaci nepodcenit a jednat bez otálení.

6.2 Preventivní opatření realizovaná ve školním prostředí

Škola je z hlediska prevence v privilegované pozici, protože pedagog vidí dítě každý den a může zaznamenat změnu dříve než kdokoli jiný. Aby tato výhoda byla využita, potřebují pedagogové konkrétní nástroje a podporu, nikoliv jen obecné povědomí o tom, že radikalizace existuje.

Z rozhovorů vyplývají tři praktická doporučení. Zaprvé, preventivní programy musí být dlouhodobé a pravidelné. Beseda jednou ročně nestačí, což potvrdili oba policisté, kteří sami preventivní programy ve školách realizují. Jeden z nich, který je povinen vykazovat preventivní činnost minimálně jednou měsíčně, považuje i tuto frekvenci za nedostatečnou. Ideální je program, který je integrován do výuky průběžně, provázán s mediální výchovou a reaguje na aktuální situaci ve třídě.

Zadruhé, škola potřebuje jasné postupy pro případ, kdy pedagog varovné signály zaznamená. Učitelé nejsou a nemohou být terapeuti ani detektivy. Potřebují vědět, na koho se obrátit, co mohou udělat sami a kdy je třeba zapojit školního metodika prevence, výchovného poradce nebo školního psychologa. Tam, kde tito odborníci na škole fungují, je podle druhého policejního respondenta situace výrazně lepší.

Zatřetí, pedagogové potřebují vzdělávání v oblasti online rizik. Učitelky z druhého stupně přiznaly, že online svět, ve kterém se děti pohybují, jim do značné míry uniká. Přitom právě tam se podle policistů odehrává velká část rizikového chování, přesněji v uzavřených skupinách v aplikaci Telegram či Discord, v komentářích pod Tik Tok a Facebook videi a na platformách, kde rodiče ani učitelé zpravidla nemají dostatečný přehled. Pravidelné vzdělávání pedagogů v oblasti aktuálních online rizik by tuto slepou ulici mohlo alespoň částečně zmenšit.

6.3 Preventivní opatření v rovině rodiny a spolupráce školy s rodiči

Rodina je podle všech respondentů nejdůležitějším preventivním faktorem. Dítě, které má doma fungující komunikaci, jasné hranice a rodiče, kteří se zajímají o to, co dělá na internetu, je vůči radikalizaci výrazně odolnější. Pracovnice OSPOD to ilustruje konkrétně, když říká, že dítě, které rodiče vedou ke sportu nebo jiným smysluplným aktivitám a věnují se mu, na rizikový online obsah zpravidla ani nenarazí, protože na to nemá čas ani o daná témata neprojevuje valný zájem.

Problémem je, že spolupráce školy s rodinami nefunguje vždy. Část rodičů reaguje na upozornění školy konstruktivně, jiní problém popírají nebo ho přehazují na školu. První učitelka s třiceti lety praxe popsala proměnu, kterou za svou kariéru zaznamenala, kdy dříve stačil pohovor s rodičem, dnes přijde rodič a hledá chybu u učitele. Pracovnice OSPOD dodává, že část rodičů se systému bojí, případně mu zcela nedůvěřují. Někteří se dokonce obávají, že jim dítě někdo vezme a tato obava blokuje spolupráci ještě dříve, než vůbec začne.

Z toho plyne konkrétní doporučení. Škola by neměla s rodinami komunikovat pouze reaktivně, tedy až tehdy, když nastal problém. Preventivní komunikace s rodiči v oblasti online rizik a varovných signálů je efektivnější, pokud probíhá průběžně, v bezpečném a nepojmenovaném prostoru (workshopy, informační setkání), nikoli formou předvolání k projednání konkrétního problému. Rodiče je třeba vnímat jako partnery, nikoli jako příjemce sdělení. Jak konstatoval druhý policejní respondent: prevence začíná doma a pokud tam nefunguje komunikace, dítě si přijetí hledá jinde.

6.4 Preventivní opatření v online prostředí

Online prostředí je specifické tím, že je pro děti přirozené a pro dospělé obtížně čitelné. Rodiče ani učitelé zpravidla nevědí, ve kterých skupinách se jejich dítě pohybuje, jaký obsah sleduje nebo co ho baví. Tato informační asymetrie je jedním z největších problémů prevence – potvrdili ji shodně všichni respondenti.

Z policejní praxe zaznělo varování, které stojí za zdůraznění, kdy extremistický obsah se k dětem většinou nedostává přímo, ale přes algoritmy sociálních sítí a skrze formát, který nevypadá nebezpečně. Krátká videa tzv. „meme“ na Tik Toku či Facebooku zlehčující násilí nebo oslavující záporné postavy můžou zprvu vypadat jako humor. Teprve opakované vystavení takovému obsahu postupně normalizuje postoje, které by jinak dítě odmítlo. Tato dynamika uniká pozornosti, protože nevypadá jako radikalizace.

Doporučení pro práci s dětmi je zejména výuka mediální gramotnosti, která by měla být konkrétní a aktuální. Obecné varování před nebezpečím internetu zpravidla nezanechá u dětí trvalejší dojem. Efektivnější je pracovat s reálnými příklady a ukázat, jak funguje algoritmické doporučování, proč Tik Tok podsouvá stále podobný obsah, co je obsahová bublina a jak poznat, že je někdo v online skupině manipuluje. Druhý policejní respondent, sám bývalý pedagog, zdůraznil, že klíčové je naučit děti přemýšlet o tom, co konzumují, kdo to vytvořil, proč a z čeho má prospěch.

Pro rodiče platí podobný princip. Restriktivní přístupy (zákaz mobilů, odpojení od internetu) mají jen omezený efekt a mohou vést k přesunutí aktivity do méně viditelných prostor. Efektivnější je otevřená komunikace o tom, co dítě online dělá, kombinovaná s přiměřenými hranicemi. Pracovnice OSPOD k tomu dodala klíčové pozorování. Dítě, které má smysluplný offline život, nepotřebuje hledat přijetí a identitu v online světě. Prevence online radikalizace tak do velké míry začíná v reálném životě.

6.5 Návrh systémových preventivních opatření a meziinstitucionální spolupráce

Z rozhovorů opakovaně zaznívalo, že radikalizace není problém jedné instituce a řešit ho nemůže žádná instituce sama. Škola vidí dítě denně, ale nezná jeho rodinnou situaci do hloubky. OSPOD prošetří rodinu, ale nemá přehled o školním chování. Policie reaguje na konkrétní protiprávní jednání, ale nemá nástroje na dlouhodobou práci s dítětem, a hlavně řeší zpravidla až následek. Pracovnice OSPOD to pojmenovala přímočaře, když řekla, že každý vidí jen část – škola chování, policie incident, my rozpadlou rodinu v pozadí.

Efektivní prevence proto vyžaduje, aby tyto instituce spolupracovaly strukturovaně, a ne až nastane problém. Konkrétním doporučením tedy je pravidelné sdílení informací mezi školou, OSPOD a policií v rámci zákonných možností, zejména u dětí, u nichž se opakují rizikové projevy. Případové konference, které pracovnice OSPOD považuje za klíčový nástroj, by neměly být výjimkou, ale standardní součástí práce s ohroženými dětmi.

Další systémové doporučení se týká personálního posílení škol. Nedostatek školních psychologů je téma, které zaznělo u pěti ze šesti respondentů. Pedagog není terapeut a nemůže suplovat poradenské služby, ale pokud na škole nepůsobí psychologů dostatek, varovné signály buď nikdo nezachytí, nebo zůstanou nevyřešené. Posílení školního poradenského pracoviště, ať už formou státního financování nebo metodické podpory z kraje, je podmínkou, bez které ostatní opatření ztrácejí na efektivitě.

Závěrem je třeba zdůraznit poznatek, který zazněl v různých podobách u všech respondentů. Prevence radikalizace nezačíná ideologií. Začíná samotou, frustrací a pocitem, že dítě nikdo neposlouchá. Jak to formuloval první policejní respondent: když má dítě kde mluvit a je bráno vážně, šance, že sklouzne k extrému, je mnohem menší. Toto sdělení by mělo být základem každé preventivní strategie – nikoli strach z extremismu, ale investice do vztahů.

6.6 Souhrnný přehled vlastních návrhů preventivních opatření

Na základě provedené analýzy odborné literatury a kvalitativního šetření navrhuji následující konkrétní opatření rozdělená do čtyř oblastí:

Oblast 1 – Škola a pedagogičtí pracovníci

N1: Zavedení pravidelných preventivních programů integrovaných do výuky (minimálně jednou měsíčně), propojených s mediální výchovou a reagujících na aktuální dění ve třídě.

N2: Vypracování a zavedení standardizovaného anti-radikalizačního plánu pro každou základní školu, který jasně stanoví postup pedagoga při zachycení varovných signálů: koho kontaktovat, jaké kroky učinit samostatně a kdy zapojit školního metodika prevence, výchovného poradce nebo školního psychologa.

N3: Zavedení pravidelného vzdělávání pedagogů v oblasti aktuálních online rizik (platformy, algoritmy, uzavřené skupiny), a to formou praktických workshopů aktualizovaných každý školní rok.

Oblast 2 – Rodina a spolupráce školy s rodiči

N4: Zavedení pravidelných preventivních setkání školy s rodiči (nejméně dvakrát ročně) formou workshopů nebo informačních večerů zaměřených na online rizika a varovné signály. Tento návrh není zamýšlen jako reakce na konkrétní problém, ale jako určitý nadstandard v komunikaci školy s rodinou.

N5: Vypracování metodického průvodce pro rodiče k problematice online bezpečnosti dětí, který by školy distribuovaly na začátku každého školního roku, lze přizvat preventisty Policie ČR.

Oblast 3 – Online prostředí a mediální gramotnost

N6: Zařazení výuky mediální gramotnosti jako průřezového tématu s konkrétními výstupy na 2. stupni ZŠ – výuka by měla zahrnovat praktické ukázky fungování algoritmů, rozpoznávání manipulace, obsahových bublin a extremistického obsahu maskovaného jako humor (memy, virální videa).

N7: Doporučuji, aby školy v rámci výuky mediální gramotnosti spolupracovaly s preventisty Policie ČR, kteří mají přímou zkušenost s konkrétními případy online radikalizace a mohou výuku obohatit o aktuální příklady z praxe.

Oblast 4 – Meziinstitucionální spolupráce a systémová opatření

N8: Zavedení pravidelných případových konferencí za účasti školy, OSPOD a Policie ČR jako standardního nástroje práce s ohroženými dětmi, nikoli pouze reaktivně po vzniku incidentu, ale preventivně u dětí vykazujících opakované rizikové projevy.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo navrhnout doporučení pro prevenci radikalizace žáků základních škol na základě analýzy rizikových faktorů a poznatků z kvalitativního šetření. Vedlejším cílem bylo interpretovat názory odborníků z praxe – učitelů, pracovníků OSPOD a příslušníků Policie České republiky na rizikové jevy a preventivní postupy. Oba cíle byly naplněny.

Vedlejší cíl byl realizován prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se šesti respondenty. Ti přinesli konkrétní, vzájemně se doplňující pohledy na to, jak radikalizace u dětí vzniká a jak se projevuje. Shodli se, že jde o postupný proces začínající nikoli ideologií, ale pocitem vyloučení, frustrací a hledáním přijetí. Mezi nejvíce identifikované rizikové faktory patří narušené rodinné prostředí, sociální izolace a působení algoritmů sociálních sítí, zejména platform Facebook a Tik Tok a uzavřených skupin na Telegramu. Varovné signály jako např. změna slovníku, uzavírání se, ztráta schopnosti přijmout jiný názor jsou zpravidla nenápadné a vyžadují pozornost, která by měla být systematická, nikoli reaktivní. Porovnání výpovědí respondentů s odbornou literaturou ukázalo vysokou míru shody, přičemž terénní perspektiva respondentů teoretické poznatky v řadě míst živě doložila a konkretizovala.

Na základě těchto zjištění byl naplněn také hlavní cíl práce, kdy byla formulována konkrétní doporučení pro prevenci radikalizace žáků základních škol. Ta se soustředí do čtyř oblastí. Ve školním prostředí navrhuji zavedení pravidelných preventivních programů integrovaných do výuky, vypracování standardizovaných krizových protokolů pro pedagogy, povinné vzdělávání učitelů v oblasti online rizik a systémové posílení školních poradenských pracovišť o školní psychology. V rovině rodiny navrhuji zavést pravidelná preventivní setkání školy s rodiči a distribuovat metodické průvodce k online bezpečnosti, přičemž spolupráce s rodinou nesmí být pouze reaktivní. V online prostředí doporučuji zařadit výuku mediální gramotnosti jako průřezové téma s konkrétními výstupy, realizované ve spolupráci s preventisty Policie ČR. Na systémové úrovni navrhuji standardizovat případové konference jako preventivní nástroj, vytvořit koordinovanou meziinstitucionální databázi rizikových případů a aktualizovat Metodické doporučení MŠMT tak, aby výslovně zahrnovalo problematiku online radikalizace.

Teoretická část práce se zaměřila na vymezení základních pojmů souvisejících s radikalizací a extremismem, popis radikalizačního procesu a jeho specifika u dětí

mladšího školního věku. Pozornost byla věnována zejména psychologickým aspektům radikalizace, vlivu rodinného a školního prostředí a působení sociálních sítí a online platform. Teoretická východiska poukázala na skutečnost, že děti jsou vzhledem ke svému vývojovému stadiu zranitelnější vůči zjednodušeným a emočně zabarveným narativům, které mohou postupně formovat jejich hodnotové postoje.

V praktické části práce bylo cílem zachytit problematiku radikalizace z perspektivy odborníků z praxe, konkrétně pedagogických pracovníků, pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí a příslušníků Policie České republiky. Výzkumné okruhy byly zaměřeny na vnímání radikalizace u žáků základních škol, identifikaci rizikových faktorů, varovných signálů a hodnocení role jednotlivých institucí v oblasti prevence.

Významným tématem, které se prolínalo celou prací, byla problematika online prostředí a jeho vliv na radikalizaci dětí. Digitální prostor představuje specifické rizikové prostředí, které umožňuje rychlé šíření extremisticky zabarveného obsahu, snižuje sociální kontrolu a usnadňuje vznik uzavřených komunit. Práce zdůraznila nutnost rozvoje mediální a digitální gramotnosti jako základního preventivního nástroje, a to nejen u dětí, ale i u rodičů a pedagogických pracovníků.

Z hlediska limitů práce je třeba zmínit zejména skutečnost, že rozsah výzkumného souboru je omezený počtem provedených rozhovorů a jejich subjektivní povahou. Výsledky výzkumu proto nelze zobecňovat na celou populaci, ale je nutné je chápat jako sondu do problematiky radikalizace žáků základních škol z pohledu odborné praxe. Přesto však práce nabízí cenné poznatky, které mohou sloužit jako východisko pro další výzkum i pro praktickou preventivní činnost.

Závěrem lze říci, že prevence radikalizace žáků základních škol není primárně otázkou bezpečnostní politiky. Je to otázka vztahů v rodině, ve škole, mezi institucemi. Jak to vyjádřil jeden z policejních respondentů: když má dítě s kým mluvit a jeho názory a obavy jsou brány vážně, šance, že sklouzne k extrému, je mnohem menší. To je nejlepší shrnutí toho, k čemu tato práce dospěla a zároveň nejkonkrétnější doporučení pro praxi.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BARTÍK, Pavel a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2010. 251 s. ISBN 978-80-87258-47-2.
2. DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2017. 420 s. ISBN 978-80-7452-122-5.
3. ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. 176 s. ISBN 978-80-251-3819-9.
4. FIRSTOVÁ, Jana a David ZÁMEK. *Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti*. Praha: Policejní akademie ČR, 2016. 198 s. ISBN 978-80-7251-456-4.
5. HOLAS, Jakub. *Politický radikalismus a mládež*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. 142 s. ISBN 978-80-7338-131-8.
6. HOLAS, Jakub, et al. *Bezpečí, kriminalita a prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2021. 119 s. ISBN 978-80-7338-185-1.
7. CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Praha: Police History, 2018. 248 s. ISBN 978-80-86477-63-8.
8. KOHOUT, Roman a Radek KARCHŇÁK. *Bezpečnost v online prostředí*. Karlovy Vary: Biblio, 2016. 145 s. ISBN 978-80-87920-12-6.
9. KUBIŠOVÁ, P. *Program prevence kriminality na základních školách*. Praha: Klinika adiktologie a 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2012. 31 s. ISBN 978-80-7476-011-2.
10. MIOVSKÝ, Michal (ed.) et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Sdružení SCAN, 2015. 456 s. ISBN 978-80-87258-48-9.
11. SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: Jak se z beránek stávají vlci*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2020. 174 s. ISBN 978-80-7509-723-1.
12. ŠEVČÍKOVÁ, Anna et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014. 192 s. ISBN 978-80-247-5010-9.
13. ŠTEFUNOVÁ, Michaela a Jaroslav ŠEJVL (eds.). *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 210 s. ISBN 978-80-7552-613-7.
14. VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. 208 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

15. VEGRICHTOVÁ, Barbora et al. *Terorismus v České republice: Možnosti detekce rizikových osob*. Praha: Grada, 2022. 275 s. ISBN 978-80-271-3126-6.
16. ZAVRŠNIK, Aleš. *Kyberkriminalita*. Praha: Leges, 2019. 320 s. ISBN 978-80-7502-348-3.

Elektronické zdroje

1. ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Tematická zpráva: Hodnocení rizikového chování žáků základních a středních škol [online]. Praha: ČŠI, 2023 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-%E2%80%93-Hodnoceni-rizikoveho-chovani-za>
2. MINISTERSTVO VNITRA ČR. Zpráva o extremismu na území České republiky za rok 2024 [online]. Praha: MV ČR, 2024 [cit. 2026-03-01]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz>
3. VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Radikalizace dětí a dospívajících: obdiv k extrémnímu násilí jako bezpečnostní výzva současné společnosti*. Šance Dětem [online]. 20. 1. 2024 [cit. 7. 2. 2026]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/radikalizace-deti-dospivajicich-obdiv-k-extremnimu-nasilii-bezpecnostni-vyzva-soucasne-spolecnosti>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 190, s. 10282–10342. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz>
2. ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 113, s. 6486–6498. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz>

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- MŠMT. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování žáků ve školách a školských zařízeních. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2012.

Seznam zkratk

ČŠI – Česká školní inspekce

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dítěte

PČR – Policie České republiky

ZŠ – základní škola

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Okruhy otázek k polostrukturovaným rozhovorům

Příloha č. 2 – Rozhovor s policistou č. 1

Příloha č. 3 – Rozhovor s policistou č. 2

Příloha č. 4 – Rozhovor s učitelkou ZŠ č. 1

Příloha č. 5 – Rozhovor s učitelkou ZŠ č. 2

Příloha č. 6 – Rozhovor s pracovnící OSPOD Bohumín

Příloha č. 7 – Rozhovor s učitelkou ZŠ č. 3

Přílohy

Příloha č. 1 - Okruhy otázek k polostrukturovaným rozhovorům

A) Úvodní otázky

1. Jak dlouho působíte ve své profesi a jaký je Váš pracovní kontakt s dětmi nebo mladistvými?
2. Setkáváte se ve své praxi s projevy rizikového chování u dětí? Pokud ano, jakými nejčastěji?

B) Vnímání radikalizace u žáků základních škol

3. Co si ve vztahu k dětem představujete pod pojmem radikalizace?
4. Považujete radikalizaci žáků základních škol za aktuální problém? Proč ano / proč ne?
5. Setkal/a jste se ve své praxi s projevy, které byste považoval/a za rizikové z hlediska radikalizace?

C) Rizikové faktory a varovné signály

6. Jaké faktory podle Vaší zkušenosti nejčastěji přispívají ke vzniku rizikové radikalizace u dětí?
7. Jakých změn v chování dítěte si obvykle všímáte jako prvních?
8. Existují podle Vás projevy, které považujete za jasný varovný signál, že s dítětem „není něco v pořádku“?

D) Role školy

9. Jakou roli podle Vás hraje škola v prevenci radikalizace žáků základních škol?
10. Má škola podle Vašeho názoru dostatečné nástroje a kompetence k řešení těchto situací?
11. Jak fungují preventivní programy ve škole, kde působíte? Považujete je za efektivní?

E) Role rodiny, OSPOD a dalších institucí

12. Jaký význam má podle Vás rodinné prostředí v prevenci radikalizace žáků základních škol?
13. Jak hodnotíte spolupráci školy a rodičů v případech rizikového chování?
14. Kdy a za jakých okolností je podle Vás vhodné zapojit OSPOD nebo jiné instituce?

F) Online prostředí a sociální sítě

15. Vnímáte online prostředí jako významný faktor radikalizace žáků základních škol?
16. Setkal/a jste se s případy, kdy sociální sítě nebo uzavřené online skupiny ovlivnily chování dítěte?
17. Jaké jsou podle Vás největší obtíže při prevenci radikalizace v online prostředí?

G) Prevence a doporučení

18. Jaká preventivní opatření považujete za nejúčinnější?
19. Co by se podle Vás mělo změnit nebo posílit v oblasti prevence radikalizace žáků základních škol?
20. Máte z Vaší praxe nějaké doporučení, které by podle Vás stálo za zmínku?

Příloha č. 2 – rozhovor s policistou ve funkci vrchní inspektor Obvodního oddělení Ostrava – střed, který v rámci služebního obvodu působí v týmu prevence MŘP Ostrava.

Jak dlouho působíte ve své profesi a jaký je Váš pracovní kontakt s dětmi nebo mladistvými?

U Policie ČR sloužím od roku 2008, předtím jsem působil 8 let u Městské policie Ostrava. Pracuji na obvodním oddělení Ostrava – střed, ve funkci vrchního inspektora a kromě prověřování trestných činů jsem za naše oddělení ustanoven v týmu Prevence Městského ředitelství policie Ostrava. To znamená, že nejméně 1x v měsíci vykonávám preventivní činnost mj. i na základních školách v rámci služebního obvodu, kde přicházím do kontaktu s dětmi. Rovněž poslední rok u Městské policie jsem pracoval v tehdejšímu týmu Prevence a propagace a tam jsem také realizovali přednášky po školách pro děti.

Setkáváte se ve své praxi s projevy rizikového chování u dětí? Pokud ano, jakými nejčastěji?

Ano, bohužel setkávám, tento trend zaznamenávám zejména od pandemie Koronaviru, kdy děti řešily izolaci a nedostatek kontaktů, upnutí se k online světu a zejména k sociálním sítím. On-line tehdy probíhala jak výuka, tak hraní her i běžná komunikace mezi nimi. Pozoroval jsem, že i ti rodiče, kteří před koronavirem své děti od online prostoru „chránili“, tak právě kvůli izolaci dětem počítač (mobil, tablet) dovolili. Pozoruji, že děti jsou od té doby významně agresivnější, což dávám za vinu mimo jiné i vzorům v bojovnících smíšených bojových umění, kteří podle mého zpravidla nejsou dobrým vzorem jak chováním, tak osobnostními kvalitami.

Co si ve vztahu k dětem představujete pod pojmem radikalizace?

Tím si představuji extremistické postoje v dnešní době spíše inklinující k PEX. To, jak k radikalizaci dochází, je myslím obecně známo. Jednoznačně viním sociální síť, zejména síť Tik Tok, kde algoritmus dětem podsouvá závadový obsah. V komentářích k tzv. „meme“ s obsahem pravicového extremismu někdy bývají odkazy do Telegramových skupin s dalším extremistickým obsahem. Takto se děti ve svých názorech podporují a utvrzují. Z policejního hlediska jsou úkony jak k síti Tik Tok a Telegram, jen obtížně realizovatelné.

Považujete radikalizaci žáků základních škol za aktuální problém? Proč ano / proč ne?

Považuji, a to v reakci na přibývajících případy agresivního chování, které můžou mít návaznost na radikalizaci dětí. Na začátku února letošního roku přišel z Policejního prezidia nový pokyn, kdy se ke sledovaným ukazatelům přidává i násilí na školách, tzn., že každý spisový materiál týkající se fyzického napadení, šikany, kyberšikany mezi žáky základních škol bude nyní označen přívlaskem, který umožňuje jeho snadné dohledání. Dovožuji si, že vznikla potřeba tyto případy lépe statisticky evidovat, protože je jich více.

Setkal/a jste se ve své praxi s projevy, které byste považoval/a za rizikové z hlediska radikalizace?

Ano setkal. Zejména poslední dobou, mezi dětmi, a to i mezi dívkami, pozoruji, že nechtějí být „správnáky“, ale vyjadřují obdiv spíše různým záporným postavám. Chodí v černém oblečení, poslouchají hororové hudební žánry (např. populární je hudebník Řezník a jiné hororové rapové uskupení), mluví extrémně vulgárně, a to již malé děti na prvním stupni. Ono to bylo i dřív, ale většina té třídy byla jaksi „normální“. Teď mi přijde, že ti hodní jsou za podivíny, protože na té populární zlé vlně jedou skoro všichni. Pamatuji si, že dřív se řešil i pouhý obdiv k vrahovi Andreasi Breivikovi a tapeta na mobilu, kdy šlo o žáka druhého stupně. Škola si tehdy zavolala rodiče, kteří to snad měli při konzultaci zlehčovat, případně snad sami ten skutek nepřímou schvalovali a končilo to podáním podnětu na OSPOD. Jak to dopadlo nevím, ale dnes by to nikdo podle mě takto zásadně neřešil. Střelci na školách jsou pro část dětí bojovníci proti systému a řeší se už vyloženě jen výrazně závadové řeči např. o tom, že by to chtělo zopakovat, jak si opatřit zbraň, z čeho jí vyrobit a tak dále. V našem služebním obvodu jsme za poslední rok měli 4 takové případy, ale centrum Ostravy je malé, v rámci celé Ostravy toho bude tipuji toho mnohem víc.

Jaké faktory podle Vaší zkušenosti nejčastěji přispívají ke vzniku rizikové radikalizace u dětí?

Je to asi mix věcí. Pocit, že nikam nepatří. Šikana. Možná problémy doma. Hodně času na mobilu bez dozoru. A pak internet – hlavně algoritmy, co dětem pořád servírují podobný obsah. Vidím vliv platform jako Tik Tok, kde se šíří různá „memečka“, co zlehčují nebo přímo oslavují násilí. A taky uzavřené skupiny třeba na síti Telegram, kde si děti potvrzují extrémní názory navzájem.

Jakých změn v chování dítěte si obvykle všímáte jako prvních?

Začne se uzavírat. Zhorší se prospěch. Mění kamarády. Je víc podrážděné. Používá hodně ostrý slovník. A hlavně přestane diskutovat. Má „jednu pravdu“ a jinou neuznává.

Existují podle Vás projevy, které považujete za jasný varovný signál, že s dítětem „není něco v pořádku“?

Ano. Konkrétní vyhrožování násilím. Zájem o zbraně ve spojení s nenávisť a jak jsem uvedl už dříve, taky otevřený obdiv k útočníkům. Pak už je jen krůček k tomu vést řeči o tom, že by to chtělo zopakovat a pokud se tam rázně nezasáhne, tak už to přestává být legrace.

Jakou roli podle Vás hraje škola v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Obrovskou. Učitelé vidí děti každý den. Všimnou si změny jako první. Když je ve škole zdravé prostředí, je to půlka úspěchu.

Má škola podle Vašeho názoru dostatečné nástroje a kompetence k řešení těchto situací?

Snaží se, ale často chybí čas a lidi. Ne každá škola má psychologa. A učitelé už tak mají plné ruce práce. Mají taky dost administrativy.

Jak fungují preventivní programy ve škole, kde působíte? Považujete je za efektivní?

Když jsou dlouhodobé a pravidelné, tak podle mého názoru fungují. Jedna beseda ročně ale nestačí. Prevence musí být soustavná práce, ne jednorázová akce. Já musím vykazovat preventivní činnost minimálně 1x měsíčně, ale i to považuji za nedostatečné. Bohužel mám i jiné úkoly a na víc projektů není momentálně prostor.

Jaký význam má podle Vás rodinné prostředí v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Rodinné prostředí je určitě zásadní. Když si rodič s dítětem povídá a ví, co dělá na internetu, je to nejlepší prevence. Když doma komunikace není, dítě si hledá „příjetí“ jinde.

Jak hodnotíte spolupráci školy a rodičů v případech rizikového chování?

Popravdě je to různé. Někteří rodiče spolupracují skvěle. Jiní problém nevidí nebo ho hází na školu. Bez spolupráce ke změně dochází jen velmi těžko.

Kdy a za jakých okolností je podle Vás vhodné zapojit OSPOD nebo jiné instituce?

Když rodina nespolupracuje, když je dítě ohrožené nebo když už jde o závažné chování – jak jsem řekl dříve, třeba reálné výhrůžky trestnou činností už jsou za pomyslnou čárou.

Vnímáte online prostředí jako významný faktor radikalizace žáků základních škol?

Jednoznačně ano. Dneska se většina radikalizace odehrává online. Za mě je to zcela klíčové a půjdu ještě dál. Bez mobilů a tabletů by dětem bylo lépe.

Setkal/a jste se s případy, kdy sociální sítě nebo uzavřené online skupiny ovlivnily chování dítěte?

Ano. Dítě bylo aktivní v uzavřené skupině, kde se šířila nenávist. Postupně to začalo říkat ve škole. U „memeček“ na TikToku je problém, že to vypadá jako vtip. Ale opakovaný vtip časem znormalizuje i extrém.

Jaké jsou podle Vás největší obtíže při prevenci radikalizace v online prostředí?

Anonymita. Rychlost šíření. To, že rodiče často netuší, kde jejich dítě tráví čas. A že některé skupiny jsou uzavřené a těžko kontrolovatelné. Děti jsou více úzkostné, křičí, vztekají se a rodiče namísto zásahu, třeba v podobě zákazu mobilů, neustále ustupují a víceméně jen čekají, jak se situace vyvine. Tyto děti bez mantinelů pak názorově vychovává nějaký hororový „zpěvák“ a jeho nihilistické, depresivní postoje. V současnosti se řeší vlna sebepoškozování dětí a masivní nárůst sebevražd. Vidím z toho právě nezáměr rodičů, mobily a online svět.

Jaká preventivní opatření považujete za nejúčinnější?

Nejlepším programem je podle mě budovat zdravý vztah s dítětem a případně včas zachytit změnu chování. Naučit děti přemýšlet, a nikoliv jen přebírat názory.

Co by se podle Vás mělo změnit nebo posílit v oblasti prevence radikalizace žáků základních škol?

Užší spolupráce škola–rodiče-police, říkám to, i když si uvědomuji limity této spolupráce. Dále bych si přál více školních psychologů a více práce s rodiči v oblasti digitální gramotnosti.

Máte z Vaší praxe nějaké doporučení, které by podle Vás stálo za zmínku?

Určitě nepodceňovat závadové řeči řekněme oslavující střelbu na školách, nebo glorifikaci jiných trestných činů či jejich zlehčování. Někdy právě tam to podle mě začíná. Je potřeba ihned jednat, protože historie ukazuje, že bohužel i děti jsou schopny brutálního násilí. U nás to nepodceňujeme, všechny oznámení obratem řešil věcně příslušný útvar kriminální policie. Ještě dodám, že podle mě radikalizace u dětí nezačíná rovnou ideologicky. Takhle to nefunguje. Začne to samotou, vztekem a pocitem, že dítě nikdo neposlouchá. Opět zdůrazňuji význam zdravé rodiny. Mluvit s dětmi, vysvětlovat, věnovat se jim a bude to OK.

Příloha č. 3 – rozhovor s policistou ve funkci komisař Oddělení tisku a prevence Krajského ředitelství policie Moravskoslezského kraje, který v rámci krajského ředitelství policie připravuje projekty preventivních programů mj. pro školská zařízení.

Jak dlouho působíte ve své profesi a jaký je Váš pracovní kontakt s dětmi nebo mladistvými?

U policie působím pátým rokem, poslední rok jako preventista krajského ředitelství policie MSK. Předtím jsem 2 roky pracoval jako učitel na druhém stupni základní školy. Díky tomu mám s dětmi zkušenost nejen z preventivních programů, ale i dřívější z každodenní školní praxe. Moji pracovní náplní je zpracování projektů s tematikou prevence. Do škol docházím spíše koordinovat s vedením preventivní programy, takže vím, co školy momentálně trápí.

Setkáváte se ve své praxi s projevy rizikového chování u dětí? Pokud ano, jakými nejčastěji?

Nejčastěji jde o kyberšikanu, online konflikty přenesené do školy a verbální agresi. Vnímám také zvýšenou citlivost dětí na témata identity a příslušnosti ke skupině.

Co si ve vztahu k dětem představujete pod pojmem radikalizace?

Radikalizaci chápu nežádoucí stav, kdy si dítě vytváří vyhraněné názory, které odmítají jiný pohled na věc. Postupně může dojít k tomu, že začne inklinovat k nenávisti vůči některých skupinám.

Považujete radikalizaci žáků základních škol za aktuální problém? Proč ano / proč ne?

Ano, považuji ji za aktuální téma. Nemyslí si, že by byly školy plné extremistů, ale proto, že online prostředí umožňuje rychlé šíření vyhrocených postojů i mezi velmi mladé děti.

Setkal/a jste se ve své praxi s projevy, které byste považoval/a za rizikové z hlediska radikalizace?

Ano. Již jako učitel jsem se setkal s obdivem k násilným činům, s bagatelizací útoků nebo s opakovaným sdílením extremistického obsahu bez pochopení jeho závažnosti. Nyní co mám informace ze školského prostředí je situace ještě horší.

Jaké faktory podle Vaší zkušenosti nejčastěji přispívají ke vzniku rizikové radikalizace u dětí?

Za zásadní považuji kombinaci osobních a sociálních faktorů – pocit vyčlenění, neúspěch, slabší vztahy ve třídě, rodinné napětí. Velkou roli hraje online prostředí a algoritmy sociálních sítí. Platformy jako Tik Tok dokážou dítě velmi rychle „uzavřít“ do určité obsahové bubliny.

Jakých změn v chování dítěte si obvykle všímáte jako prvních?

První bývá změna v komunikaci – častější používání vyhraněných výrazů, dítě začne používat obraty jako například „oni všichni...“. Dítě se může více izolovat nebo naopak demonstrativně vymezovat vůči ostatním.

Existují podle Vás projevy, které považujete za jasný varovný signál, že s dítětem „není něco v pořádku“?

Za vážný varovný signál považuji konkrétní výhrůžky nebo otevřený obdiv k násilí. V tu chvíli už nejde jen o názor, ale o potenciální ohrožení.

Jakou roli podle Vás hraje škola v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Škola je v prevenci klíčová, protože vytváří prostor pro diskusi, rozvoj kritického myšlení a práci s třídní dynamikou. Má možnost reagovat dříve, než se postoje dítěte zpevní.

Má škola podle Vašeho názoru dostatečné nástroje a kompetence k řešení těchto situací?

Myslím si, že nástroje má, ale jejich využití závisí na personálních možnostech školy. Tam, kde funguje školní psycholog a metodik prevence, je situace výrazně lepší. Obecně si myslím, že by školních psychologů mělo být více, ale nedostatek těchto odborníků je nyní celospolečenský problém.

Jak fungují preventivní programy ve škole, kde působíte? Považujete je za efektivní?

Nejúčinnější jsou programy, které jsou dlouhodobé a navazují na sebe. Pokud škola pracuje systematicky a propojuje prevenci s výukou (například mediální výchovou), výsledky jsou znatelné.

Jaký význam má podle Vás rodinné prostředí v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Rodinné prostředí je určitě zásadní. Způsob komunikace doma formuje, jak dítě reaguje na konflikty a odlišnost. Stabilní a podpůrné prostředí výrazně snižuje riziko vyhraněných postojů.

Jak hodnotíte spolupráci školy a rodičů v případech rizikového chování?

Spolupráce bývá různá. Tam, kde rodiče přijímají odpovědnost a jsou ochotni komunikovat, se situace zpravidla daří řešit konstruktivně. Problém vzniká při popírání problému.

Kdy a za jakých okolností je podle Vás vhodné zapojit OSPOD nebo jiné instituce?

OSPOD nebo další instituce je vhodné zapojit v případě závažného ohrožení dítěte, dlouhodobé nečinnosti rodiny nebo pokud se objeví konkrétní riziko násilného jednání.

Vnímáte online prostředí jako významný faktor radikalizace žáků základních škol?

Online prostředí vnímám jako jeden z hlavních faktorů. Pro děti je dnes přirozeným prostorem, kde hledají informace, vzory i uznání.

Setkal/a jste se s případy, kdy sociální síť nebo uzavřené online skupiny ovlivnily chování dítěte?

Ano, řešil jsem situace, kdy dítě pod vlivem online skupiny převzalo vyhraněné názory a začalo je aktivně prosazovat ve třídě. Často šlo o obsah, který byl prezentován formou humoru nebo „memeček“.

Jaké jsou podle Vás největší obtíže při prevenci radikalizace v online prostředí?

Obtíž spočívá zejména v rychlosti šíření obsahu a v uzavřenosti některých online komunit. Rodiče i škola mají omezené možnosti kontroly a často reagují až se zpožděním.

Jaká preventivní opatření považujete za nejúčinnější?

Za nejúčinnější považuji rozvoj mediální gramotnosti, podporu kritického myšlení, otevřenou komunikaci a práci s třídním kolektivem. Důležitá je i dostupnost školního poradenského pracoviště.

Co by se podle Vás mělo změnit nebo posílit v oblasti prevence radikalizace žáků základních škol?

Posílit by se měla systematická výuka práce s informacemi, vzdělávání pedagogů v oblasti online rizik. Nemyslím si, že by tomto ohledu byla edukace pedagogů zvlášť významná.

Máte z Vaší praxe nějaké doporučení, které by podle Vás stálo za zmínku?

Z praxe bych zdůraznil, že radikalizace určitě nepříjde ze dne na den. Je to určitý proces, který začíná jako vtip a pokud nepříjde reakce dále pokračuje, až do chvíle, kdy dítě radikální názory přijme a brání je. Čím dříve zachytíme první signály – změnu slovníku, izolaci, vymezování – tím větší je šance situaci zvládnout.

Příloha č. 4 – rozhovor s učitelkou na druhém stupni základní školy s 11 lety praxe.

Jak dlouho působíte ve své profesi a jaký je Váš pracovní kontakt s dětmi nebo mladistvými?

Ve školství pracuji 11 let, učím na druhém stupni. Denně mám kontakt s žáky i jejich rodiči, řeším konflikty ve třídě, spolupracuji s výchovným poradcem a metodikem prevence.

Setkáváte se ve své praxi s projevy rizikového chování u dětí? Pokud ano, jakými nejčastěji?

Nad rámec běžného zlobení nejčastěji řešíme slovní agresí, šikanu (i tu online), drobné fyzické konflikty a chování „provokujících“ skupin. V posledních letech cítíme více napětí a otevřených konfliktů mezi žáky, což je souladu s nejnovějšími závěry školské inspekce.

Co si ve vztahu k dětem představujete pod pojmem radikalizace?

Pro mě je hlavní motivací při radikalizaci dětí potřeba někam zapadnout dítě. Dítě, které je třeba samo nešťastné, asi najde jednoduché vysvětlení světa. Najde viníka svých problémů a tím si vysvětluje vlastní nenaplněný vnitřní život. Tento proces dnes často urychluje internet.

Považujete radikalizaci žáků základních škol za aktuální problém? Proč ano / proč ne?

Ano, je to aktuální téma. Online prostředí a některé události z posledních let ukazují, že mladí se mohou rychle dostat k vyhrocenému obsahu a nápadům, které dřív neviděli. To potvrzují i oficiální zprávy o nárůstu individuální radikalizace.

Setkal/a jste se ve své praxi s projevy, které byste považoval/a za rizikové z hlediska radikalizace?

Ano, potkala jsem děti s projevy, které považuju za rizikové: bagatelizování násilí, nebo děti, které se izolují a přebírají toxický slovník ze skupin.

Jaké faktory podle Vaší zkušenosti nejčastěji přispívají ke vzniku rizikové radikalizace u dětí?

Nejčastěji je to pocit vyčlenění ve třídě, a pak bohužel často problémy doma a v návaznosti na to pak hlavně nekontrolovaný online čas. Některé děti bohužel tráví v online světě veškerý volný čas. Pocitově jsou to ti ze třídy nejhorší jak prospěchem, tak řekněme osobními kvalitami. Neumí komunikovat, lehce se rozčílí, neudrží pozornost, upadají do úzkostí nebo depresí. V této rovině mohu konstatovat pozorovatelný nárůst psychických problémů u dětí.

Jakých změn v chování dítěte si obvykle všímáte jako prvních?

Jako první si často všimnu: horší soustředění, propad známek, víc absence, uzavřenost, změna slovníku (tvrdší výrazy), nebo naopak demonstrativní chování – dítě chce být „jiné“, obléká se jinak, mění přátele, pochybuje o sexuální orientaci, strašně chce někam patřit.

Existují podle Vás projevy, které považujete za jasný varovný signál, že s dítětem „není něco v pořádku“?

Jasný varovný signál je přímé vyhrožování, sbírání informací o tom, jak ubližovat (a to myslím skutečně hledání návody), otevřený obdiv k násilným činům nebo zjevné plánování něčeho škodlivého. To už není problém „postupy sociálního dozoru“, to je věc, kdy se musí zapojit i další instituce.

Jakou roli podle Vás hraje škola v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Škola hraje klíčovou roli – my vidíme děti denně. Můžeme vytvářet třídní klima, učit empatii a kritické myšlení, odhalit změny v chování včas a nabídnout pomoc. Preventivní práce je nejúčinnější, když je soustavná.

Má škola podle Vašeho názoru dostatečné nástroje a kompetence k řešení těchto situací?

Často ne. Mnoho škol má dobrou vůli, ale chybí personál (psychologové, výchovní poradci), čas a finanční prostředky. Také ne všichni učitelé mají dostatečné vzdělání v tom, jak pracovat s online radikalizací. To se odráží i v auditních a metodických dokumentech.

Jak fungují preventivní programy ve škole, kde působíte? Považujete je za efektivní?

U nás fungují preventivní bloky, pravidelné třídní hodiny zaměřené na bezpečnost online a občasné externí přednášky (policie, psychologové). Funguje to lépe, když programy nejsou jednorázové, ale součástí dlouhodobé školní strategie – jinak to zmizí za měsíc. Podpora z města nebo kraje (metodika, kurzy pro učitele) hodně pomáhá.

Jaký význam má podle Vás rodinné prostředí v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Rodina má velký význam. Děti, které doma mají stabilitu, komunikaci a hranice, jsou významně odolnější. Když rodiče vědí, co dítě dělá online, když s ním mluví a nastaví pravidla, riziko výrazně klesá. Jak jsem uvedla dříve, žáci zasažení radikalizací nebo násilnými projevy nejvíce, jsou bohužel často z neúplných rodin, nebo ti, kterým se rodiče dostatečně nevěnují.

Jak hodnotíte spolupráci školy a rodičů v případech rizikového chování?

Když rodiče berou věc vážně a chtějí spolupracovat, dá se situace poměrně rychle zlepšit. Takovou zkušenost mám já, vždy jsme problém podchytili včas a poradna s rodiči byla pro varování, že je potřeba něco zásadně změnit v přístupu k dítěti.

Kdy a za jakých okolností je podle Vás vhodné zapojit OSPOD nebo jiné instituce?

OSPOD a další instituce voláme, když problém přesahuje školu: opakované násilí, zanedbávání, domácí násilí, nebo když rodina nefunguje tak, aby dítěti poskytla bezpečí. Také když jde o podezření na trestnou činnost nebo reálné ohrožení.

Vnímáte online prostředí jako významný faktor radikalizace žáků základních škol?

Online prostředí je dnes vůbec jeden z nejdůležitějších faktorů. Děti tam tráví čas, tam si hledají vzory a tam se velmi rychle normalizují extrémní názory.

Setkal/a jste se s případy, kdy sociální sítě nebo uzavřené online skupiny ovlivnily chování dítěte?

Ano, konkrétně jsem měla žáka, který převzal fráze z nějakého internetového fóra nebo jiné online skupiny a začal to používat ve škole. Kolektiv to ovlivnil, vznikly konflikty a několik dětí se cítilo ohroženě. Důležité bylo brzy zasáhnout a pracovat s celou třídou.

Jaké jsou podle Vás největší obtíže při prevenci radikalizace v online prostředí?

Největší potíže: rychlost šíření (vteřiny), anonymita (nevíme, kdo vede skupinu) a to, že některé skupiny jsou uzavřené a těžko dohledatelné. Dále rodiče často nejsou dostatečně digitálně gramotní, takže nepoznají signály.

Jaká preventivní opatření považujete za nejúčinnější?

Nejúčinnější podle mě: pravidelná výuka mediální a digitální gramotnosti, otevřené hodiny o morálce a empatii, práce na třídním klimatu, včasná podpora pro děti, které se izolují, a soustavná spolupráce s poradenskými službami. Morálka se vytrácí již delší dobu.

Co by se podle Vás mělo změnit nebo posílit v oblasti prevence radikalizace žáků základních škol?

Hodilo by se víc školních psychologů, systematické vzdělávání učitelů o online rizicích, lepší metodiky pro práci s radikalizací (praktické návody), a také osvětu pro rodiče. Jednorázové letáky a brožury nestačí, hodily by se kurzy nebo workshopy.

Máte z Vaší praxe nějaké doporučení, které by podle Vás stálo za zmínku?

Doporučení z praxe je učit děti rozumět tomu, co konzumují, co znamená kontext, kdo z toho má prospěch, proč se vytváří určitý obsah. A hlavně zdůrazňuji investici do vztahů. Když má dítě aspoň jednoho dospělého, kterému věří, je mnohem menší šance, že se nechá nalákat do nezdravých kolektivů.

Příloha č. 5 – rozhovor s učitelkou na druhém stupni základní školy s více než 30 lety praxe.

Jak dlouho působíte ve své profesi a jaký je Váš pracovní kontakt s dětmi nebo mladistvými?

Učím přes 30 let, skoro celou dobu na druhém stupni základní školy. Zažila jsem několik generací dětí i rodičů.

Setkáváte se ve své praxi s projevy rizikového chování u dětí? Pokud ano, jakými nejčastěji?

Ano, rizikové chování je dnes častější než dřív. Děti jsou drzejší, víc si dovolí. Přibylo slovní agresivity, vulgárnosti a nerespektování školního řádu.

Co si ve vztahu k dětem představujete pod pojmem radikalizace?

Radikalizaci vnímám spíš jako vyhrocené, nepřátelské postoje. Dítě se zatvrdí, nechce slyšet nic jiného, jednoduše řečeno má svoji pravdu. Nemusí znát žádnou ideologii, ale je plné zlosti buď na celý svět nebo určitou skupinu.

Považujete radikalizaci žáků základních škol za aktuální problém? Proč ano / proč ne?

Ano, je to problém. Možná ne u všech, ale klima ve společnosti se přeneslo i do školy. Děti jsou víc podrážděné, méně tolerantní.

Setkal/a jste se ve své praxi s projevy, které byste považoval/a za rizikové z hlediska radikalizace?

Setkala jsem se s obdivem k násilí a obecně jsou děti jaksi nelítostné nebo chladnější. Nevím, jestli je to televizí nebo internetem, ale podle mě to bude mít zásadní vliv. Dříve takové děti nebyly, spíše jen ty z výrazně nefunkčních rodin. Dnešní děti jsou v určitém ohledu bystré a chytré, umí argumentovat, ale odmítají jiný názor a v případě porážky se hroutí, nesnesou prohru.

Jaké faktory podle Vaší zkušenosti nejčastěji přispívají ke vzniku rizikové radikalizace u dětí?

Hodně vidím vliv rodiny. Když dítě doma nemá hranice, přenesse si to do školy. A také celková atmosféra ve společnosti, jednoduše řečeno méně úcty, více křiku.

Jakých změn v chování dítěte si obvykle všímáte jako prvních?

První je změna v chování. Dítě přestane respektovat domluvu, odsekává, zpochybňuje každou autoritu.

Existují podle Vás projevy, které považujete za jasný varovný signál, že s dítětem „není něco v pořádku“?

Varovné je, když dítě otevřeně vyhrožuje. I to se bohužel výjimečně stane.

Jakou roli podle Vás hraje škola v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Škola má velkou roli, ale sama všechno nezvládne. My můžeme nastavovat pravidla, ale bez podpory rodičů to nestačí.

Má škola podle Vašeho názoru dostatečné nástroje a kompetence k řešení těchto situací?

Nástroje máme, ale reálně je často těžké je použít. Dřív stačil pohovor s rodičem, dnes přijde rodič a hledá chybu u učitele.

Jak fungují preventivní programy ve škole, kde působíte? Považujete je za efektivní?

Preventivní programy probíhají, ale mám pocit, že se tím někdy nahrazuje obyčejná výchova doma. Beseda nikdy nenahradí pevné hranice, které se stanovují doma.

Jaký význam má podle Vás rodinné prostředí v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Rodina je zásadní. Dřív byl rodič pro dítě autoritou a učitel také. Dnes rodič často dítěti příkyvuje a učitele zpochybňuje.

Jak hodnotíte spolupráci školy a rodičů v případech rizikového chování?

Spolupráce se změnila. Někteří rodiče jsou skvělí, ale jiní reagují arogantně – místo řešení problému hledají viníka ve škole.

Kdy a za jakých okolností je podle Vás vhodné zapojit OSPOD nebo jiné instituce?

OSPOD je potřeba zapojit, když už vidíme, že rodina situaci nezvládá nebo ji odmítá řešit. To dřív bývalo velmi výjimečné. V současnosti zasíláme podnětů více.

Vnímáte online prostředí jako významný faktor radikalizace žáků základních škol?

O online světě toho moc nevím, přiznávám. Současné trendy nesleduji, vím ale, že děti tráví hodně času na mobilních telefonech a že je to ovlivňuje. Děti jsou víc roztěkané a podrážděné.

Setkal/a jste se s případy, kdy sociální sítě nebo uzavřené online skupiny ovlivnily chování dítěte?

Setkala jsem se s tím, že si děti mezi sebou píšou věci, které by si do očí neřekly. Zesměšňující se, uráží se, nadávají si. Konflikty se pak přenášejí do školy. Rvačky jsou častější než dříve, dřív se prali zejména kluci, dnes mi přijde, že minimálně stejně agresivní děvčata.

Jaké jsou podle Vás největší obtíže při prevenci radikalizace v online prostředí?

Nejtěžší je, že dospělí tomu světu často nerozumí. A děti jsou v něm rychlejší než my.

Jaká preventivní opatření považujete za nejúčinnější?

Podle mě je nejdůležitější vrátit respekt k pravidlům, k autoritám, k druhým lidem. A méně ustupovat. To platí hlavně pro rodiče. Někteří jsou pro děti spíše kamarády a vše jim dovolí.

Co by se podle Vás mělo změnit nebo posílit v oblasti prevence radikalizace žáků základních škol?

Mělo by se posílit postavení učitele. A také jasná podpora školy ze strany rodičů. Bez toho budeme jen hasit požáry.

Máte z Vaší praxe nějaké doporučení, které by podle Vás stálo za zmínku?

Můžu říct, že děti nebyly nikdy andělé, ale měly jasnější hranice. Dnes často vyrůstají bez nich – neuznávají autoritu, ale zároveň nevydrží tlak, uráží se a jsou depresivní. Pokud se něco nezmění hlavně v rodinách, škola to sama nespraví.

Příloha č. 6 – rozhovor s pracovnící Orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) v Bohumíně.

Jak dlouho působíte ve své profesi a jaký je Váš pracovní kontakt s dětmi nebo mladistvými?

Pracuji u Orgánu sociálně právní ochrany dětí v Bohumíně. Nejčastěji prověřuji podněty ze škol a od policie, kdy je podezření na ohrožení dítěte. Mimo jiná dále dělám práci v terénu tj. šetření v rodinách, docházím na případové konference a snažím se hledat řešení, které je v nejlepším zájmu dítěte.

Setkáváte se ve své praxi s projevy rizikového chování u dětí? Pokud ano, jakými nejčastěji?

Ano, ale většinu věcí nevidím jako „zlobení“. Vidím především přetížené děti. Hodně úzkostí, sebepoškozování, výbuchy vzteku. Agrese je často až druhotný projev. Jednoduše řečeno častěji agresi plynoucí z frustrace děti otáčejí proti sobě.

Co si ve vztahu k dětem představujete pod pojmem radikalizace?

Radikalizaci u dětí chápu spíše jako symptom. Je to otázka potřeby někam patřit. Dítě si najde skupinu nebo názor, který mu dává pocit síly.

Považujete radikalizaci žáků základních škol za aktuální problém? Proč ano / proč ne?

Nemluvila bych o masivním problému radikalizace. Častěji řešíme psychické přetížení, zanedbávání, emoční strádání, nestabilní domácí prostředí. To může vytvářet půdu pro vyhraněné postoje, ale není to primárně ideologie.

Setkal/a jste se ve své praxi s projevy, které byste považoval/a za rizikové z hlediska radikalizace?

Ano, viděla jsem případy, kdy dítě přebíralo velmi tvrdé nebo extrémní postoje. Když jsme ale šli hlouběji, téměř vždy jsme našli komplikovanou rodinnou situaci – rozvodový konflikt, domácí napětí, pocit odmítnutí a zejména emoční strádání. Nenaplnění potřeby lásky ze strany rodičů a zklamání.

Jaké faktory podle Vaší zkušenosti nejčastěji přispívají ke vzniku rizikové radikalizace u dětí?

Největší faktor podle mě není internet, ale destabilizované rodiny. Děti vyrůstají v dlouhodobém konfliktu rodičů, bez jasných hranic, někdy v ekonomickém stresu. Extrémní názory jsou pak „náplast“. Rodiče, kteří by sami někdy potřebovali terapeuta pak těžko vychovají odolného a emočně vyspělého jedince.

Jakých změn v chování dítěte si obvykle všímáte jako prvních?

Dítě přestane mít kamarády nebo se naopak fixuje na jedinou skupinu. Často přestává důvěřovat dospělým. V dětské partě mají svého vůdce smečky a k tomu vzhlíží.

Existují podle Vás projevy, které považujete za jasný varovný signál, že s dítětem „není něco v pořádku“?

Pro mě je varovný signál hlavně beznadějí. Ne agrese sama o sobě, ale hluboký pocit, že „na tom nezáleží“ nebo „stejně mě nikdo neposlouchá“.

Jakou roli podle Vás hraje škola v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Škola je důležitá, ale nesmí suplovat rodinu. Když škola nahrazuje základní výchovné funkce, je to už pozdní fáze.

Má škola podle Vašeho názoru dostatečné nástroje a kompetence k řešení těchto situací?

Škola má omezené možnosti. Učitel není terapeut ani sociální pracovník. Někdy jsou na ně kladeny nereálné nároky.

Jak fungují preventivní programy ve škole, kde působíte? Považujete je za efektivní?

Preventivní programy jsou užitečné, ale pokud dítě žije v dlouhodobém stresu doma, jedna beseda nic nezmění. Potřebujeme individuální práci.

Jaký význam má podle Vás rodinné prostředí v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Rodina je klíčová. Ale nemluvím jen o „přísnosti“. Spíš o stabilitě, zájmu a bezpečí. Hodně rodičů je dnes zahlceno prací, dluhy, vlastními problémy.

Jak hodnotíte spolupráci školy a rodičů v případech rizikového chování?

Spolupráce bývá často složitá ne kvůli aroganci, ale kvůli strachu. Rodiče mají obavy ze systému, někdy se bojí, že jim dítě někdo „vezme“.

Kdy a za jakých okolností je podle Vás vhodné zapojit OSPOD nebo jiné instituce?

OSPOD vstupuje do situace tehdy, když je dítě prokazatelně ohroženo nebo když rodina spolupráci dlouhodobě odmítá. Naší prioritou není sankce, ale stabilizace.

Vnímáte online prostředí jako významný faktor radikalizace žáků základních škol?

Online prostředí je faktor, ale nepřeceňovala bych ho. Je to nástroj. Pokud má dítě stabilní zázemí, extrémní obsah na něj nemá tak silný dopad nebo jej vůbec nevyhledává. Dítě, které rodiče vedou k lásce ke sportu, věnují se mu, třeba sportují spolu jsou řekla bych skoro imunní. Ti na paralelní online svět buď nemají čas, nebo je příliš nezajímá. Mají cíl a smysl a nemusí jej hledat v online prostoru.

Setkal/a jste se s případy, kdy sociální sítě nebo uzavřené online skupiny ovlivnily chování dítěte?

Ano, řešili jsme případy konfliktů, které vznikly online. Ale většinou to byly spouštěče hlubších potíží, ne jejich příčina.

Jaké jsou podle Vás největší obtíže při prevenci radikalizace v online prostředí?

Nejtěžší je, že problémy jsou komplexní. Škola vidí chování, policie vidí incident, ale my vidíme často rozpadlou rodinu v pozadí.

Jaká preventivní opatření považujete za nejúčinnější?

Nejúčinnější je práce s rodinou – dlouhodobá, systematická. Nastavení hranic, podpora rodičovských kompetencí, případně terapie.

Co by se podle Vás mělo změnit nebo posílit v oblasti prevence radikalizace žáků základních škol?

Dle mého názoru terénní služby, dostupná rodinná terapie, práce s rodiči v konfliktu. Prevence radikalizace začíná podle mě začíná u prevence rozpadu vztahů. Nebojím se říct, že potřebujeme reformu rodiny. Zásadové a silné muže a hodné a trpělivé maminky.

Máte z Vaší praxe nějaké doporučení, které by podle Vás stálo za zmínku?

Společnost má tendenci řešit projevy, ale méně už příčiny.

Příloha č. 7 – rozhovor s učitelkou na prvním stupni základní školy v centru Ostravy s 3 lety praxe.

Jak dlouho působíte ve své profesi a jaký je Váš pracovní kontakt s dětmi nebo mladistvými?

Učím třetím rokem na prvním stupni základní školy v centru Ostravy. Kontakt s dětmi mám denní, učím děti přibližně od 6 do 11 let. Spolupracuji s třídními učiteli vyšších ročníků a s naším školním poradenským pracovištěm.

Setkáváte se ve své praxi s projevy rizikového chování u dětí? Pokud ano, jakými nejvíce?

Na prvním stupni jsou to spíše menší věci jako hádky ve třídě, občasné šikanování slabších dětí nebo nějaké agresivní výrazy, které děti opakují po starších sourozencích nebo odněkud z internetu. Radikalizaci v pravém slova smyslu neřeším, ale určité projevy mě občas zaujmou.

Co si ve vztahu k dětem představujete pod pojmem radikalizace?

Radikalizace je pro mě něco, co jsem zatím osobně řešit nemusela, ale zhruba vím, o co jde. Rozumím tomu jako procesu, kdy dítě postupně přejímá vyhraněné a nepřátelské postoje, nechá se od nich těžko odvést a začne je prezentovat. S něčím takovým jsem se na prvním stupni ještě přímo nesečkala.

Považujete radikalizaci žáků základních škol za aktuální problém? Proč ano / proč ne?

Myslím, že je to téma aktuální, i když na prvním stupni to tak přímo nevnímám. Ale vím, že druhý stupeň má své starosti a co se začne ozývat někde v páté či šesté třídě, má kořeny ještě k nám, ve třetí nebo čtvrté. Takže si myslím, že bych to podcenit jako učitelka prvního stupně rozhodně neměla.

Setkal/a jste se ve své praxi s projevy, které byste považoval/a za rizikové z hlediska radikalizace?

Přímo s radikalizací ne. Ale občas dítě řekne něco, co mě zarazí, třeba nějaké vyhraněné výroky o cizincích, nebo některých skupinách lidí. Když jsem se zeptala, odkud to má, dítě řeklo, že to slyšelo někde na internetu nebo od bratra. Nic hrozného, ale zaznamenala jsem to.

Jaké faktory podle Vaší zkušenosti nejvíce přispívají ke vzniku rizikové radikalizace u dětí?

To nejsem úplně ta pravá osoba, co by to měla hodnotit, ale z toho, co vidím a slyším, mi přijde, že klíčové je zejména rodinné prostředí, tedy zda se dítě má o koho opřít. A pak asi to, co dítě dělá na internetu bez dohledu. To jsou myslím dva nejvýraznější faktory.

Jakých změn v chování dítěte si obvykle všímáte jako prvních?

Někdy dítě začne opakovat výrazy, u kterých neúplně ví, co znamená, ale používá je, protože je slyšelo někde, kde působily „cool“.

Existují podle Vás projevy, které považujete za jasný varovný signál, že s dítětem „není něco v pořádku“?

Varovné pro mě je, když dítě dělá věci, které jsou pro něj neobvyklé, a nemá o tom zájem mluvit. A pak určitě když se objeví agrese nebo nějaké výhrůžky. To by mě vedlo k tomu ihned kontaktovat školní poradenské pracoviště.

Jakou roli podle Vás hraje škola v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Myslím, že obrovskou. Vidíme děti každý den a můžeme si všimnout změny dříve než kdokoli jiný. Ale zároveň nejsme to odborníci na všechno. Proto jsem ráda, že máme na škole školní poradenské pracoviště.

Má škola podle Vašeho názoru dostatečné nástroje a kompetence k řešení těchto situací?

Jak jsem již řekla, na naší škole funguje školní poradenské pracoviště, které tvoří školní speciální pedagog pro první stupeň, speciální školní pedagog pro druhý stupeň, školní psycholog a školní metodik prevence. Jsem ráda, že máme všechna čtyři místa obsazena. Víím, že ne všechny školy mají takový luxus. Metodik prevence naší školy zajišťuje kontrolu realizace minimálního preventivního programu a díky tomu mám pocit, že prevence u nás není jen formální. Zajišťuje také pro žáky besedy a přednášky pořádané organizacemi, které se programově zabývají prevencí rizikového chování, a podle potřeby také pro pedagogy a rodiče. Pomoc má tak k dispozici i každý žák, a to kdykoli o ni požádá. A metodik prevence také úzce spolupracuje s výchovnými poradci. To mi dává jistotu, že na problémy nejsem jako pedagožka sama.

Jak fungují preventivní programy ve škole, kde působíte? Považujete je za efektivní?

Naše škola má zpracovaný minimální preventivní program a metodik prevence ho koordinuje. Probíhají besedy a tématické hodiny, také nějaké přednášky pro rodiče. Pro první stupeň jsou ty programy zaměřené spíše obecně jako bezpečí na internetu, jak poznat nebezpečí, pak nějaký ten BESIP. Na témata jako extremismus se zaměřujeme víc na druhém stupni. Ale mám pocit, že základy, které se dětem vtiskneme na prvním stupni – respekt k druhým, kritické myšlení, ověřování informací, jsou důležité a mohou být užitečné i ve vyšším věku.

Jaký význam má podle Vás rodinné prostředí v prevenci radikalizace žáků základních škol?

Velký. Děti, které mám více problémové, jsou často ty, které doma nemají stabilitu, buď se rozvádějí rodiče, nebo jim rodiče věnují málo času. Děti, které cítí, že je někdo má rád a zajímá se o ně, ty jsou v pohodě. To je základní ochrana.

Jak hodnotíte spolupráci školy a rodičů v případech rizikového chování?

Na prvním stupni jsme s rodiči zpravidla v dosti úzkém kontaktu, rodiče své malé děti zajímají. Problémy jsou víc na druhém stupni, kde se rodiče škole často oddálí. Ale i u nás se někdy setkám s tím, že rodič, pokud mu něco řeknu, nejdříve vidí viníka v dětech nebo ve mně. To je smutné.

Kdy a za jakých okolností je podle Vás vhodné zapojit OSPOD nebo jiné instituce?

Myslím, že když něco v pořádku v rodině nebo pokud dítě vykazuje značné problémy a metodik prevence či psycholog dospějí k závěru, že je potřeba další odborná pomoc. Sama bych nejdříve kontaktovala školní poradenské pracoviště, které má v takových situacích zkušenosti. OSPOD je pak další krok, pokud je ohrožení dítěte závažné. Zatím jsem tu naštěstí dělat ani nemusela.

Vnímáte online prostředí jako významný faktor radikalizace žáků základních škol?

Určitě ano. I když mám první stupeň a malé děti tam zatím nemají účty na sociálních sítích nebo je mají pod dohledem rodičů, vidím, že i ty nejmenší jsou ovlivněné různým online obsahem – například skrze YouTube či různé počítačové hry.

Setkal/a jste se s případy, kdy sociální sítě nebo uzavřené online skupiny ovlivnily chování dítěte?

Přímo s něčím takovým jsem se ještě nesetkala. Ale slyším od kolegů z druhého stupně, že problémy, které děti řeší v online světě, se pak přenášejí do třídy. I malé děti občas zopakují něco, co slyšely v nějaké hře nebo na YouTube, ale jak jsem již řekla, na tom prvním stupni to ještě není nějak strašné a hlavně děti jsou víceméně ještě poslušné.

Jaké jsou podle Vás největší obtíže při prevenci radikalizace v online prostředí?

To, že tomu světu rozumím méně než děti. Jsem mladá, tak si myslím, že se v digitálním světě pohybuji lépe než někteří starší kolegové, ale i tak, děti ty platformy znají lépe než my. Proto si myslím, že je zásadní děti učit přemýšlet o tom co vidí. Úkolem pro rodiče pak je asi nezústat stát na místě alespoň trochu se orientovat ve vývoji online světa.

Jaká preventivní opatření považujete za nejvíce účinné?

Myslím, že klíčové je budovat s dětmi vztahy založené na důvěře. Dítě, které ví, že se může přijít poradit, toho učitele nebo k někomu doma, snižuje šance, že bude hledat odpovědi a přijetí někde jinde. A pak samozřejmě mediální gramotnost. Učit děti ještě na prvním stupni, že ne všechno, co vidí nebo slyší, je pravda.

Co by se podle Vás mělo změnit nebo posílit v oblasti prevence radikalizace žáků základních škol?

Jsem ráda, že máme na škole školní poradenské pracoviště a věřím v erudovanost kolegů v tomto tématu. Bylo by ale dobré, kdyby všechny školy měly takové pracoviště plně obsazené, což jak jsem slyšela, alespoň tady v Ostravě nemají. A dále, já sama bych ocenila nějaké vzdělávání nebo seminář na téma radikalizace, abych věděla přesněji, na co mám dávat pozor. Nechci spoléhat jen na to, že za mnou něco přijde samo.

Máte z Vaší praxe nějaké doporučení, které by podle Vás stálo za zmínku?

Řekla bych, že je důležité nepřeceňovat ani nepodceňovat. První stupeň sice radikalizaci řeší méně, ale základy, které děti získají na prvním stupni – respekt, empatie, schopnost pracovat s informacemi, jsou to nejlepší očkovaní, co jim můžeme dát. Nechci být naivní, taky vím, že mám děti jen několik let a pak je předávám dál. Ale doufám, že ten základ zůstane.